

Zakon o verskim slobodama

REZIME

Zakon o pravnom položaju verskih zajednica iz 1977. godine prestao je da važi marta 1993. godine na osnovu Zakona o prestanku važenja određenih zakona i drugih propisa, jer nije bio usklađen sa Ustavom Republike Srbije iz 1990. godine. Od tada je područje verskih sloboda u Srbiji pravno neregulisano.

Godine 2001. je Savezna Vlada Republike Jugoslavije pripremila Predlog Zakona o verskim slobodama. Savezni Zakon o verskim slobodama nije stupio na snagu do februara 2003. godine, kada je Savezna Republika Jugoslavija prestala da postoji, a formirana je državna zajednica Srbije i Crne Gore

Ustav i zakoni državne zajednice Srbije i Crne Gore i njenih konstitutivnih republika dozvoljavaju slobodu veroispovesti. Da bi neka verska zajednica počela sa radom potrebno je da se prijavi nadležnoj stanici MUP-a, čime se zapravo registruje bogoslužjenje. U Ministarstvu vera Republike Srbije ne postoji zvaničan registar crkava.

Godine 2004. je Ministarstvo vera Republike Srbije sačinilo Prednacrt Zakona o verskoj slobodi, Crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima. Prednacrt je upućen javnosti na razmatranje jula meseca, a ocene, primedbe i predloge je Ministarstvu vera trebalo uputiti do 10. avgusta 2004. godine kako bi se došlo do forme nacrtu Zakona, koji će biti upućen Vladi Srbije na razmatranje, a zatim Narodnoj Skupštini na usvajanje. U trenutku završavanja ovog izveštaja, septembra 2005. godine, Zakon još uvek nije usvojen, a u međuvremenu su postojala bar četiri Prednacrtu Zakona.

Prvu verziju Prednacrtu Zakona o slobodi vere, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima čini 77 članova, a glavni model u njegovom pravljenu bilo je zakonodavstvo Kraljevine Jugoslavije u ovoj oblasti, mada su konsultovani i zakoni drugih evropskih zemalja.

Ministar vera je izjavio da su osim SPC-a, sve tradicionalne crkve i verske zajednice dostavile svoje komentare do roka koji je bio za to predviđen i da sve što je predviđeno Prednacrtom Zakona može da se pokrije sa 800 miliona dinara godišnje, što je manje od 0,3% ukupnog budžeta. Ovaj Zakon se posredno odnosi na 96% stanovnika Srbije, koliko se na poslednjem popisu stanovništva 2002. godine izjasnilo kao verujuće, dok se neposredno odnosi na oko 5.000 sveštenika, vladika i biskupa.

Protiv Prednacrtu Zakona pobunile su se manjinske verske zajednice: Hrišćanska adventistička crkva, Hrišćanska baptistička crkva, Hristova duhovna crkva, Hristova crkva, Reformni pokret adventista sedmog dana, Slobodna crkva, Crkva Božja, Crkva evanđeoskih hrišćana i Evanđeoski savez Srbije. Predstavnici ovih crkava i Udruženja za verske slobode uputili su Ministarstvu vera zahtev za povlačenjem prednacrtu.

Ministar vera, Milan Radulović, odbacio je mogućnost povlačenja Zakona.

Biskupi Slovačke evangeličke crkve Samuel Vrbovski, Reformatske hrišćanske crkve Ištvan Čete Semeši i Evangeličke hrišćanske crkve Arpad Dolinski saopštili su da je Prednacrt Zakona o slobodi vere, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima u suštini dobar i da ne traže njegovo povlačenje, saopštilo je Ministarstvo vera Vlade Republike Srbije. Ogradili su se od zajedničkog saopštenja protestantskih crkava, uz napomenu da potpisnici tog saopštenja ne pripadaju njihovim crkvama.

Sandžački muftija Muamer Zukorlić tvrdi da Prednacrt Zakona nudi pozitivne pomake u pogledu zaštite verskih institucija, objekata, službenika i imovine verskih zajednica, ali da ima i izvesne nedostatke. U Zakonu je prisutna izrazito hrišćanska terminologija, koja je neprihvatljiva sa pozicije Islamske verske zajednice. Zakon daje primat Srpskoj pravoslavnoj crkvi, što je takođe neprihvatljivo, kako za Islamsku versku zajednicu, tako verovatno i za ostale manjinske crkve i verske zajednice. .

Na prvoj javnoj raspravi o verskim slobodama održanoj u Zrenjaninu, u kojoj je učestvovalo 20 predstavnika verskih zajednica u Srbiji, glavna primedba upućena Prednacrtnu Zakona tiče se naziva zakona i nedostatka definicija. Miodrag Živanović, predsednik Hrišćanske adventističke zajednice u Srbiji, izneo je ocenu ove zajednice da Prednacrt nije u skladu sa Ustavom, kao ni sa Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, koju je 2003. godine usvojila Republička Skupština. Stevan Zivlak, nezavisni pravni ekspert, izneo je nekoliko primedbi. Nije definisano na koji način se stranim državljanima omogućava sloboda veroispovesti, s obzirom na to da prema članu 67 verska udruženja mogu osnivati samo državljani Republike Srbije. Smatra se velikim propustom to što u Zakonu nije određen karakter RS, ne zna se da li je ona građanska ili verska država, što je recimo u hrvatskom i ruskom zakonu definisano. Prednacrtom nije regulisan ni rad lokalnih organizacionih jedinica na terenu, delovanje predstavništava stranih verskih organizacija u Srbiji, prestanak rada verske zajednice, ograničava se finansijska samostalnost crkava i nije jasno pravo na dušebrižništvo. Isto tako bi trebalo da svaka verska zajednica dostavi Ministarstvu vera spisak verskih objekata na koje neće moći da budu upućeni zahtevi kreditora, stavljene hipoteke ili plenidbe ukoliko se uspostavi oporezivanje.

Najveću pažnju javnosti izazvao je član 17, koji predviđa da sveštenici i verski dostojanstvenici imaju isti imunitet kao narodni poslanici i sudije, a koji im može ukinuti samo Vrhovni sud Srbije. Profesor dr Momčilo Grubač smatra neverovatnim postojanje ovog člana Zakona i očiglednim da je neko pogrešno shvatio pravnu instituciju imuniteta, koji je namenjen isključivo nosiocima državnih funkcija, i to dok obavljaju funkciju za koju su izabrani, a sveštenici to nisu. Imunitet štiti državu i njene institucije, a ne pojedinca.

Mirko Đorđević, sociolog religije, smatra da Prednacrt Zakona o verskim slobodama vodi klerikalizaciji društva i da ga usled toga treba odbaciti. Članovi Zakona 4, 10 i 17 zaslužuju posebnu kritiku. Članom 4 predviđa se uspostavljanje kontinuiteta sa pravnim subjektivitetom koje su crkve imale u Kraljevini Jugoslaviji pa Đorđević pita zašto je baš o Kraljevini Jugoslaviji reč, šta je sa državama koje su postojale nakon nje. Članom 10 se vreme bogoslužbenog obreda smatra svetim vremenom što nije stav Zakona nego dogmatski stav koji je različit u zavisnosti od crkve. U vezi sa 17 članom Zakona Đorđević je upitao da li to znači da neko unapred želi da amnestira određene sveštenike koji prekrše zakon. Prema trenutnom Ustavu nije moguće da sveštenici uživaju takav imunitet, osim ako bi bili izabrani kao narodni poslanici Skupštine Srbije. Ipak, s obzirom na to da postoji sprega između struktura moći u državi i crkvene hijerarhije, svašta je moguće.

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji ustanovio je da bi se uvođenjem imuniteta za sveštena lica prekršilo Ustavno načelo odvojenosti crkve od države. Činjenica da se takva odredba predlaže je zabrinjavajuća i njeno prihvatanje bi bio presedan u pravnoj državi i praksi savremenih društava.

Posle kritika stručne javnosti, već tokom jula meseca 2004. godine, Ministarstvo vera je izmenilo Prednacrt Zakona o slobodi vere, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima. Novi predlog je sadržao dva člana manje od predhodnog, tačnije 75 članova zakona, a promena se zapravo sastojala u iščezavanju člana 17.

Ministar vera je priznao kao svoj lični i kao propust Ministarstva kojim rukovodi to što je zbog formulacije člana 17 sva pažnja javnosti bila usmerena samo na imunitet sveštenika. Iako je formulacija neprecizna, on smatra da je svakom dobronamernom jasno da se imunitet odnosi samo na bogoslužbenu delatnost sveštenika, a cilj onemogućavanje kažnjavanja sveštenika zbog propovedanja ili zbog onog što su saznali ispovedajući vernike. Taj stav je preformulisan.

Vidan Hadži-Vidanović, saradnik Beogradskog centra za ljudska prava, smatra da je imunitet koji sveštenicima pruža član 16. Prednacrta Zakona, a u kom je skrivena odrednica da sveštenik ne može da odgovara zbog propovedi koju je održao, nedovoljno ograničen i potpuno nekontrolisan. Sveštenik bi mogao da propoveda versku mržnju i zbog toga ne bi mogao da odgovara. Nije potrebno da sveštenici imaju bilo kakav imunitet. Tajna ispovesti je zaštićena Zakonom o krivičnom postupku, a slobodu propovedi omogućuju Ustavna načela o slobodi govora.

Beogradski centar za ljudska prava izrazio je zabrinutost povodom Prednacrtu Zakona o verskim slobodama, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima jer on nije u skladu sa načelima odvojenosti države i crkve, verske tolerancije, pune slobode veroispovesti, kao ni sa suštinom moderne države. Prednacrt ne podseća na savremen zakon već na povelje o privilegijama koje su izdavali srednjevekovni vladari. Jezik Zakona je hrišćanski i arhaičan: crkva se piše uvek velikim početnim slovom, za sveštena lica koristi se termin sveštenoslužitelj. U potpunosti je usvojen pravopis i terminologija Srpske pravoslavne crkve. Nejasno je zašto se kategorija verskih udruženja, koja dobijaju podređen položaj u odnosu na sedam tradicionalnih crkava, vraća u pravni sistem. Verska udruženja mogu biti ukinuta ukoliko vređaju osećanja i interese tradicionalnih crkava i verskih zajednica. Isto tako verskim udruženjima nije dozvoljeno da održavaju versku nastavu tokom trajanja redovne nastave u školama, a tradicionalne verske zajednice održavaju veronauku u okviru državnog obrazovnog sistema. Beogradski centar za ljudska prava smatra da država mora obratiti pažnju da ne ograničava slobodu veroispovesti, niti privileguje crkve i verske zajednice.

O sadržini Prednacrtu Zakona o verskim organizacijama, reč je o trećoj verziji, možemo se obavestiti samo posredno. Jedini izvor je saopštenje koje je Beogradski centar za ljudska prava objavio na svom sajtu 01. oktobra 2004. godine, a u kom izražava svoje zadovoljstvo povodom poslednjeg poteza Ministarstva vera Vlade Republike Srbije kojim je stari tekst Prednacrtu Zakona o slobodi veroispovesti, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima zamenjen novim tekstom Prednacrtu Zakona o verskim organizacijama. Beogradski centar posebno ističe svoje zadovoljstvo spremnošću Ministarstva da većinu spornih odredbi odstrani iz Prednacrtu ili ih bar ublaži. Hrabri i to što su verska udruženja u velikoj meri izjednačena sa tradicionalnim crkvama i verskim zajednicama. Terminologija koja je korištena u novom Prednacrtu je politički znatno modernija nego u prethodnom tekstu. Beogradski centar upućuje i nekoliko primedbi, koje su pravnotehničkog karaktera i uglavnom ne zadiru u suštinu zakonskih rešenja:

1. a) Uprkos izmene terminologije, opstale su neke formulacije koje se Beogradskom centru ne čine najpodesnijim za civilne zakone (bogougodno delovanje, sveštenoslužitelji...).

2. Nove verske zajednice, koje su opisane u članu 13, po mišljenju Beogradskog centra treba automatski upisati u registar pod istim uslovima kao i tradicionalne crkve i verske zajednice.

3. Upućuje se poziv Ministarstvu vera da razmotri formulaciju člana 41 Prednacrtu, kojom se pravoslavnim i katoličkim manastirima daje poseban status.

4. Upućuje se poziv Ministarstvu vera da razmotri formulaciju člana 63 Prednacrtu, kojim su propisani uslovi za registraciju novih verskih zajednica, posebno dela koji za registraciju zahteva 1.000 potpisa vernika. Takođe se upućuje poziv Ministarstvu vera da razmotri odredbu po kojoj verske organizacije mogu osnivati samo državljani Srbije.

Ne može se tačno vremenski utvrditi kada se pojavio Predlog Zakona o pravnom položaju verskih zajednica, koji čini 66 članova. U organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava i Centra za toleranciju i međureligijske odnose održan je 20. juna tekuće godine u Skupštini grada Beograda okrugli sto na temu «Prednacrt Zakona o pravnom položaju verskih zajednica», kom je prisustvovalo oko 50 predstavnika različitih verskih zajednica državnih organa, nevladinih organizacija, stranih predstavništava u Srbiji, međunarodnih organizacija i medija. Tokom diskusije primetno je bilo zadovoljstvo predstavnika verskih zajednica novim Prednacrtom. Svi su kao dobre strane Prednacrtu istakli ukidanje cenzusa prilikom registracije verskih zajednica, kao i ukidanje obaveze ponovne registracije postojećih verskih zajednica. Primedbe upućene Prednacrtu su u vezi sa registracijom, statusom verskih zajednica i preciznijim definisanjem nekih pojmova. Najviše kritika upućeno je odredbama Prednacrtu koje se odnose na kategorizaciju verskih zajednica jer svaka podela stvara diskriminaciju, kao i poreze i finansije. Zaključak izveden na okruglom stolu je da Prednacrt nije savršen, ali da je veoma dobar. Njegovim stupanjem na snagu će položaj verskih zajednica dobiti na kvalitetu.

Veoma revnosna kampanja protiv sekti, koja se vodi u izvesnom broju medija u Srbiji, dovela je do stvaranja osećaja straha prema svemu što nije pravoslavno ili što izlazi iz okvira tradicionalno prihvatljivog verovanja. Usled toga

su objekti, pastori i pastva malih verskih zajednica u Srbiji veoma često mete napada. Pored toga što trpe izživljavanje svojih sugrađana, suočeni su i sa neadekvatnom reakcijom izvršne, sudske i zakonodavne vlasti na incidente. Naravno, nisu samo male verske zajednice žrtve diskriminacije. Takvo ponašanje trpe i verske zajednice koje su ovde prisutne već nekoliko vekova. U javnosti je prisutna brojka od oko 300 incidenata počinjenih na verskoj osnovi u periodu od 2001. do 2005. godine. Evidentno je da je pravno regulisanje područja verskih sloboda neophodno i da bi to trebalo učiniti što pre je moguće. Ono što se ne sme izgubiti iz vida je da zakon koji reguliše ovo područje mora biti u skladu sa već postojećim pravnim propisima, kako domaćim tako i međunarodnim (Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, Ustav Republike Srbije, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda). Ostaje da se nadamo da će pravnim regulisanjem ovog područja prestati praksa diskriminacije verskih zajednica na državnom nivou i na nivou svakodnevnog života, jer više neće biti praznog prostora kada je u pitanju njihov subjektivitet.

UVOD

Marta 1993. godine prestao je da važi Zakon o pravnom položaju verskih zajednica iz 1977. godine na osnovu Zakona o prestanku važenja određenih zakona i drugih propisa, jer nije bio usklađen sa Ustavom Republike Srbije iz 1990. godine. Od tada je područje verskih sloboda u Srbiji pravno neregulisano. Po tom Zakonu su se verske zajednice delile na tradicionalne i netradicionalne, prema kriterijumu koji je važio u zakonodavstvu Kraljevine Jugoslavije. Još tada je ovakva podela izazivala polemike, ali se na njoj istrajalo. Pored Srpske pravoslavne crkve u tradicionalne crkve spadale su Islamska zajednica, Katolička crkva, Jevrejska zajednica, Slovačka evangelička crkva, Hrišćanska reformatska crkva i Evangelička hrišćanska crkva.

Godine 2001. je Savezna Vlada Republike Jugoslavije pripremila Predlog Zakona o verskim slobodama. Savezni Zakon o verskim slobodama nije stupio na snagu do februara 2003. godine, kada je Savezna Republika Jugoslavija prestala da postoji, a formirana je državna zajednica Srbije i Crne Gore. Nakon toga je ukinuto Savezno Ministarstvo vera. Savezno Ministarstvo za ljudska i manjinska prava ustanovilo je odsek za praćenje verskih prava. Ovaj odsek obavlja poslove koji se odnose na: slobodu ispovedanja vera u SCG; primanje i obradu pritužbi i predloga crkava, verskih zajednica, denominacija i pojedinaca u vezi ostvarivanja prava na slobodu savesti i veroispovesti; kontaktiranje crkava, verskih zajednica i denominacija u vezi, eventualnog, nasrtaja na njihovu imovinu, službena verska lica i vernike; saradnju sa predstavnicima verskih organizacija u cilju unapređivanja ekumenizma; zaštitu, praćenje i unapređivanje odnosa sa nacionalnim manjinama i verskim zajednicama; praćenje ostvarivanja manjinskih prava, prava na slobodu ispoljavanja vere i ubeđenja veroispovedanjem; uspostavljanje saradnje sa nacionalnim manjinama i verskim zajednicama; izradu analiza, informacija i izveštaja za potrebe državnih organa i međunarodnih tela; praćenje međunarodnih akata iz oblasti prava na veroispovest.

Ustav i zakoni državne zajednice Srbije i Crne Gore i njenih konstitutivnih republika dozvoljavaju slobodu veroispovesti.. Da bi neka verska zajednica počela sa radom potrebno je da se prijavi nadležnoj stanici MUP-a, čime se zapravo registruje bogoslužjenje. U Ministarstvu vera Republike Srbije ne postoji zvaničan registar crkava.

Godine 2004. je Ministarstvo vera Republike Srbije sačinilo Prednacrt Zakona o verskoj slobodi, Crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima. Početkom jula meseca je Prednacrt Zakona upućen na razmatranje članovima Svetog arhijerejskog Sinoda SPC-a, svim episkopima SPC-a, članovima Biskupske konferencije, biskupima svih crkava, mešihatima i islamskim verskim poglavarima, predstavnicima jevrejske zajednice, drugim crkvama, svim Savetima nacionalnih manjina u SCG, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava Srbije i Crne Gore, medijima, političkoj i kulturnoj javnosti. Ocene, primedbe i predloge je Ministarstvu vera trebalo uputiti do 10. avgusta 2004. godine kako bi se došlo do forme nacrtu Zakona, koji će biti upućen Vladi Srbije na razmatranje, a zatim Narodnoj Skupštini na usvajanje. U trenutku završavanja ovog izveštaja, septembra 2005. godine, Zakon još uvek nije usvojen, a u međuvremenu su postojala bar četiri Prednacrtu Zakona.

PREDNACRT ZAKONA O VERSKIM SLOBODAMA (2001.godina)

O sadržini Prednacrtu Zakona o verskim slobodama, koji je pripremila Savezna Vlada 2001. godine, možemo se obavestiti samo posredno. Jedan od izvora je intervju koji je zamenik saveznog sekretara za vere, Boris Milosavljević, dao dnevniku «Blic» 28. maja 2002. godine. Svim građanima se garantuje sloboda veroispovesti, verske zajednice se tretiraju ravnopravno i odvojene su od države. Stav je zakonodavca da državna religija ne postoji. Kad je o osnivanju novih verskih zajednica reč, zahtev za registraciju može podneti grupa od deset građana, koji su dužni da predoče svoju versku doktrinu i ciljeve, kao i podatke o izvorima prihoda. Državni organ mora u roku od 90 dana da odluči o podnetom zahtevu, koji će biti odbijen ukoliko se utvrdi da ciljevi te verske zajednice mogu ugroziti prava, život i zdravlje drugih ljudi, naročito dece. S obzirom na to da je ova oblast bila zakonski neuređena, na izradi zakona je dugo radila grupa vrsnih pravnika konsultujući predstavnike svih verskih zajednica i pozivajući se na odgovarajuće deklaracije Evrope i Ujedinjenih nacija. Prilikom odlučivanja o podnetim zahtevima za registraciju nadležna državna institucija će se rukovoditi i odlukama Evropskog suda za ljudska prava i upravnim odlukama u pogledu registracije ili aktivnosti određene verske zajednice u jednoj ili više država članica Evropske unije.

Radovan Bogdanović smatra da je donošenje Prednacrtu Zakona o verskim zajednicama bilo obavijeno velom tajnosti (Bulevar, 21. jul 2001.). Bio je potpuno nepristupačan za manjinske verske zajednice, kao i za nevladine organizacije, koje su želele da ostvare uvid u Prednacrt ovog Zakona. Na

taj način su Savezno i Republičko Ministarstvo vera pokazala da ih zamerke i predlozi navedenih organizacija ne zanimaju. Prema škrtim delovima Prednacrta, koji su bili dostupni javnosti, očigledno je da Zakon favorizuje Srpsku pravoslavnu crkvu, uzimajući pod zaštitu i druge tradicionalne crkve (Katolička crkva, Islamska i Judejska zajednica). "Prema istom zakonu, gotovo svim protestantskim zajednicama, (s izuzetkom evangelisticke i reformatske crkve, tradicionalno povezanim sa madjarskim i slovackim nacionalnim manjinama), oduzet je status „crkvenosti" i legalne institucije, buduci da su pravno i socijalno izjednacene sa najdestruktivnijim satanistickim kultovima."

ZAKON O SLOBODI VERE, CRKVAMA, VERSKIM ZAJEDNICAMA I VERSKIM UDRUŽENJIMA (2004. godina, prva verzija)

Prednactr je sačinilo Ministarstvo vera Republike Srbije, a čini ga 77 članova Zakona. Glavni model je bilo zakonodavstvo Kraljevine Jugoslavije u ovoj oblasti, mada su konsultovani i zakoni drugih evropskih zemalja.

Po članu 1 ovim Zakonom se građanima Republike Srbije garantuje sloboda vere, koja obuhvata: slobodu verovanja, javnog ispovedanja vere u boga i vršenja bogoslužbenih obreda; pravo na javno potvrđivanje i negovanje verskih predanja i tradicija; pravo na javno iskazivanje verskih pogleda na svet; slobodu razvijanja verske prosvete i religiozne kulture. Građanin ne može biti ni privilegovan ni diskriminisan zbog svojih verskih uverenja, pripadnosti crkvi, verskoj zajednici ili verskom udruženju, kao ni zbog učestvovanja u verskim obredim i praktikovanja svih zagwarantovanih verskih sloboda i prava

Država garantuje crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima punu autonomiju, što znači da je njihovo pravo da samostalno uređuju svoj unutrašnji poredak, da obavljaju bogosluženje i verske obrede u skladu sa svojim učenjem i tradicijom, da biraju i postavljaju verske dostojanstvenike, sveštenike i verske službenike i da slobodno i samostalno vode svoje javne poslove (član 3).

Prema članu 4 ovog Zakona status crkve i verske zajednice kao javne organizacije imaju: Srpska pravoslavna crkva, Islamska zajednica, Katolička crkva, Jevrejska zajednica, Slovačka evangelička crkva a.v, Hrišćanska reformatska crkva i Evangelička hrišćanska crkva a.v. Uspostavlja se kontinuitet sa pravnim subjektivitetom i statusom koji su navedene crkve imale u Kraljevini Jugoslaviji, tako da one ne podležu ponovnoj registraciji. Sloboda delovanja jemči se i verskim udruženjima, koja nakon registrovanja stiču svojstvo pravnog lica.

Članom 5 kaže se da crkve, verske zajednice i verska udruženja imaju isti pravni položaj i jednake uslove za ostvarivanje zagwarantovanih sloboda iz člana 1. Ceneći izuzetnu državotvornu i kulturonosnu ulogu Srpske pravoslavne crkve u istoriji, država kao i sve crkve, verske zajednice i verska udruženja u Srbiji priznaju joj status primus inter pares.

Crkve, verske zajednice i verska udruženja ne smeju jedni drugima osporavati zagarantovane slobode i prava, širiti predrasude i versku netrpeljivost jedni prema drugima, kao ni prema građanima koji se ne izjašnjavaju kao vernici (član 8).

Po članu 10 crkve, verske zajednice i verska udruženja slobodno obavljaju bogoslužjenje, verske obrede i poslove u verskim prostorijama u svom vlasništvu. Bogomolje su autonomni, sveti i nepovredivi prostori. Vreme bogoslužbenog obreda je sveto vreme. Niko nikad ne sme ometati ili prekinuti ničiji bogoslužbeni obred. Niko i nikad ne sme verska zdanja i bogoslužbeni obred upotrebiti za ostvarenje ciljeva koji su strani ili suprotni njihovom religioznom smislu.

Obredi se mogu obavljati i u zakupljenim prostorijama, na javnim mestima, u školama, državnim ustanovama, bolnicama, vojsci, policiji, ustanovama socijalne i dečije zaštite, zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, javnim i privatnim preduzećima, stanovima građana i na drugim odgovarajućim mestima. Nadležni organi navedenih ustanova dužni su da obezbede vršenje verskih obreda u njima, na zahtev članova tih ustanova, ili na zahtev korisnika njihovih usluga, ili na predlog samih crkava i verskih zajednica. Crkve i verske zajednice dužne su da udovolje zahtevima navedenih ustanova da se u njima povremeno, stalno ili prigodno obavljaju verski obredi (članovi 11, 12, 13).

Prema članu 16 matične knjige rođenih, venčanih i umrlih koje vode sveštenici priznaju se kao javni registri, a izvodi iz tih knjiga kao javne isprave. Crkveni brak se priznaje uz obavezu da bude prijavljen u matičnom uredu.

Sveštenici i verski dostojanstvenici uživaju imunitet kao narodni poslanici i sudije, prema članu 17. Njima imunitet može da ukine samo Vrhovni sud Srbije, na opravdan zahtev tužilaštva.

Zdravstveno, socijalno i penziono osiguranje sveštenika svih rangova uplaćuje se iz državnog budžeta, prema važećim propisima, u skladu sa njihovom stručnom spremom. Vlada posebnom uredbom utvrđuje koliko sveštenika na određen broj vernika iz svake crkve i verske zajednice ima pravo da koristi ovu pogodnost. Država daje mogućnost sveštenicima iz siromašnih ili nerazvijenih sredina, u kojima ne mogu zadovoljiti lične i porodične materijalne potrebe vršenjem plaćenih delatnosti verskog karaktera, da preko nadležnog tela svoje verske zajednice traže platu u visini prosečnog ličnog dohotka u državi, koji će biti finansiran iz državnog budžeta. Monasi i monahinje imaju obaveznu zdravstvenu zaštitu i penzijsko-invalidsko osiguranje, koji se finansiraju iz državnog budžeta (članovi 21, 22 i 23).

Prema članu 24 redovni polaznici verskih škola i fakulteta ostvaruju prava na zdravstvenu zaštitu, dečiji dodatak, socijalnu zaštitu, učenički i studentski standard, na odlaganje služenja vojnog roka i javni prevoz, pod uslovima i na način kako ih ostvaruju polaznici državnih i privatnih škola i fakulteta.

Crkve i verske zajednice slobodno osnivaju škole i fakultete, a odluku o osnivanju donose najviši organi crkava i verskih zajednica. Garantuje im se organizaciona i programska autonomija unutar javnog obrazovnog sistema (članovi 27 i 28).

Po članu 29 nadležni organi crkava i verskih zajednica dužni su da pokrenu postupak za verifikaciju i akreditaciju verskih škola i fakulteta kod Ministarstva prosvete i sporta radi dobijanja statusa školske ustanove. Škole i fakulteti, koji dobiju verifikaciju i akreditaciju stiču pravo da budu finansirani iz državnog budžeta. Broj verskih škola i polaznika tih škola koji će se finansirati iz državnog budžeta određuje se srazmerno broju pripadnika određene crkve ili verske zajednice.

Članom 31 propisuje se da su diplome stečene u verskim školama i fakultetima, koji su prošli zakonom predviđenu verifikaciju i akreditaciju, izjednačene sa diplomama javnih i privatnih škola i fakulteta.

Posebna komisija koju imenuje Vlada, a koju čine predstavnici SPC-a, Ministarstva vera i Ministarstva kulture, utvrdiće listu živih manastira koji dobijaju status kulturnih ustanova od izuzetnog nacionalnog značaja. Delatnost i održavanje manastira, koji spadaju u ovu kategoriju, finansiraju se iz državnog budžeta. Održavanje ostalih manastira u nadležnosti je lokalnih vlasti i regionalnih zavoda za zaštitu spomenika kulture. Lokalne vlasti su u obavezi da finansiraju održavanje i rekonstrukciju manastira na svojoj teritoriji (član 37).

Ministarstvo vera se obavezuje da će iz ukupnih godišnjih dotacija crkvama i verskim zajednicama najmanje 20 odsto nameniti za njihove kulturne i izdavačke programe (član 39).

Crkve i verske zajednice mogu osnivati bolnice, ambulante, apoteke, dečije vrtiće, staračke domove, domove za decu bez roditeljskog staranja, sirotišta, ustanove za zbrinjavanje lica sa posebnim potrebama i lečenje bolesti zavisnosti. Navedene ustanove radiće pod istim uslovima i propisima kao državne, a nadzor će vršiti nadležni državni organi (član 40).

Članom 41 humanitarne i socijalne aktivnosti crkava i verskih zajednica se oslobađaju svih poreza i drugih dažbina, a neophodna tehnička i medicinska oprema i delovi, ukoliko je reč o poklonu, oslobađaju se i carinskih dažbina.

Svoju delatnost crkve i verske zajednice finansiraju iz prihoda od imovine, verskih usluga i taksi, legata i poklona, dobrovoljnih priloga, fondova i zadužbina, proizvodnje i prodaje predmeta za verske potrebe, suvenira, obavljanja različitih proizvodnih aktivnosti i od izdavačke i prosvetno-kulturne delatnosti (član 46).

Prema članu 47 država je u obavezi da materijalno pomaže delatnosti crkava i verskih zajednica. Količina sredstava iz budžeta odobrava se u zavisnosti od vrste i značaja programa koje crkve i verske zajednice ostvaruju u oblasti kulturne, prosvetne, vaspitno-obrazovne, socijalne, humanitarne ili druge delatnosti od interesa za građane. Pravo je i obaveza nadležnih državnih organa da kontrolišu upotrebu namenskih sredstava dodeljenih iz budžeta.

Nekretnine koje pripadaju crkvama i verskim zajednicama ne podležu plaćanju poreza na imovinu. Crkve i verske zajednice neće plaćati ni porez na promet nekretnina prilikom kupovine ili poklanjanja zemljišta predviđenog za izgradnju verskih objekata, zdanja namenjenih verskim, kulturnim i dobrotvornim svrhama, kao ni na poklone i priloge koje dobijaju od fizičkih i pravnih lica. Darodavci su oslobođeni poreza na dodatnu dobit (članovi 49, 50 i 51).

Olakšice su predviđene i kod podizanja verskih zdanja. Organi lokalne samouprave imaju mogućnost da oslobode crkve i verske zajednice plaćanja svih komunalnih taksi za uređenje građevinskog zemljišta na kome će se podizati objekti. Građevinski materijal namenjen za gradnju ili obnovu verskih zdanja ne podleže oporezivanju (član 53).

Po članu 55 crkve i verske zajednice imaju pravo da pred organima lokalne samouprave pokrenu inicijativu za raspisivanje referenduma o uvođenju namenskog samodoprinosu, zarad podizanja većih hramova i drugih verskih zdanja. Ukoliko crkva ili verska zajednica zatraže raspisivanje referenduma, organi lokalne samouprave su dužni da to učine. Organizacija i troškovi referenduskog izjašnjavanja spadaju u nadležnosti i obaveze lokalnih vlasti. Pravo i obaveza nadležnih službi lokalne samouprave je da kontrolišu da li se sredstva iz samodoprinosu troše svrsishodno i racionalno.

Crkve i verske zajednice mogu osnivati i posedovati preduzeća, štamparije, radio i TV stanice, izdavačke kuće, turističke organizacije, zavode za izradu sveća, krojačke, ikonopisačke, duborezačke i druge radionice. Njihova proizvodna delatnost koja je u službi zadovoljavanja verskih i duhovnih potreba ili služi razvoju verske prosvete i kulture neće biti oporezovana, dok će predmeti i materijal koje crkve i verske zajednice primaju iz inostranstva, a služe isključivo za namene iz prethodnog stava biti oslobođeni plaćanja carinskih dažbina (članovi 57 i 58).

Zakon crkvama i verskim zajednicama omogućava organizovanje poljoprivredne i stočarske proizvodnje, trgovačke mreže, preduzeća, banaka, osiguravajućih društava i obavljanje drugih vidova privredne delatnosti koja donosi dobit, a koja podležu zakonskoj regulativi kao i svi drugi oblici privredne delatnosti, bez prava na poreske olakšice ili neke druge posebne pogodnosti (članovi 59 i 60).

Članovima 62 i 63 kaže se da su verska udruženja sve crkve, verske organizacije, zajednice vernika i grupe vernika koji su do sada zakonito delovali, a nisu navedeni u članu 4 ovoga Zakona. Verska udruženja koja su bila zakonski priznata automatski se upisuju u Registar verskih udruženja, koji vodi Ministarstvo vera.

Član 66 propisuje da verska udruženja mogu slobodno organizovati versku nastavu u svojim prostorijama u vreme kada deca školskog uzrasta nisu na redovnoj nastavi.

Prema članu 67 nova verska udruženja mogu osnivati samo državljani Republike Srbije. Ovlašćeno lice treba da podnese prijavu za upis novog udruženja u registar, koja treba da sadrži:

zahtev za registrovanje; naziv i sedište udruženja; statut ili drugi pisani akt udruženja, s opisom organizacione strukture i naznakom nižih organizacionih jedinica; podatke o osnovama vlastitog verskog učenja, istoriji nastanka vlastite vere, odnosu prema braku i porodici i stavu prema obrazovanju; pismeni prikaz teritorijalne organizacije udruženja; podatke o verskim školama i humanitarnim organizacijama koje je osnovalo udruženje; potpise 1.000 punoletnih članova sa matičnim brojem i adresom; podatke o stalnim izvorima prihoda udruženja; dokaz o posedovanju poslovnog prostora u kojem će se vršiti verski obredi i drugi verski poslovi; izjavu najvišeg organa da će udruženje u punoj meri poštovati Ustav, zakone i opšte pravne propise, kao i da će uvažavati slobode, prava i dostojanstvo ostalih crkava i verskih zajednica, kao i lica koja nisu vernici; spoljne javne oznake udruženja.

Ministarstvo vera u roku od 60 dana od dana prijema uredne prijave treba da donese rešenje o prijavi za upis u registar. Ukoliko je prijava za upis neuredna i nepotpuna, podnosioca će Ministarstvo vera pozvati da je ispravi ili dopuni u roku od 30 dana. Ako to ne bude učinjeno u navedenom roku, prijava će se smatrati povučenom (član 69).

Po članu 71 Ministarstvo vera će odbiti da upiše udruženje u registar ako njegova doktrina ili njena primena vređa osećanja i zajemčena prava i interese neke od crkava i verskih zajednica, ili ugrožava javnu bezbednost, javni moral i zdravlje ljudi.

Udruženje će se brisati iz Registra ako: sistematski narušava javnu bezbednost i javni poredak; raspiruje rasnu, nacionalnu ili versku mržnju; razara porodicu; narušava javni moral i ugrožava zdravlje podsticanjem upotrebe narkotičkih i psihotropnih sredstava ili na drugi način narušava duhovni integritet i mentalno zdravlje radi ukorenjivanja i širenja doktrine (član 72).

OCENE, PRIMEDBE I PREDLOZI PREDNACRTU ZAKONA

Ministar vera Republike Srbije, Milan Radulović, kaže da Ministarstvo nije htelo da uputi Zakon Vladi i Skupštini pre no što o njemu svoje mišljenje iznesu tradicionalne crkve, verske zajednice, verska udruženja, nacionalne manjine, kulturna i politička javnost u Srbiji (Pravoslavlje, jesen 2004.). Iz tog razloga je skoro dva meseca Prednacrt Zakona bio pod okom javnosti. Osim SPC-a, sve tradicionalne crkve i verske zajednice dostavile su svoje komentare do roka koji je bio za to predviđen. Ipak, pošto je Prednacrt poslat svim arhijerejima, i to ne samo u Srbiji, Žička i Sremska eparhija su se izjasnile. Ministar vera smatra kritike obe eparhije ne mnogo korisnim, ali u nekim delovima podsticajnim za razmišljanje. Žička eparhija smatra da bi najpre trebalo novim Ustavom pravoslavlje proglasiti državnom verom, a SPC državnom crkvom, a onda na osnovu toga Ustava treba sačiniti Zakon. Takođe smatra da država ne sme imati uvid u izvore prihoda i rashoda crkve. Sremska eparhija je dostavila detaljnu kritičku analizu Prednacrtu, izvršenu od strane pravnika, koji je stručni

konsultant protestantskih crkava koje najoštrije kritikuju osnovna načela i noseću konstrukciju Zakona. «Sa žaljenjem govorim da odavno nisam pročitao tekst u kojem se tako razmetljivo producira jedan vreckast, neodgovoran i nepravedan intelekt, nadahnut i motivisan skroz rđavim i prostim osećanjima.» Na pitanje da li je pravi trenutak da se odnosi između države i crkve urede zakonom, Radulović odgovara da to više zavisi od preovlađujućeg raspoloženja u Narodnoj Skupštini, koja može da izglasa ili da odbije predlog Zakona, nego od Ministarstva vera. Odnosi između države i crkve treba da budu saradnički. Država se mora u svakodnevnoj politici upravljati prema večnim istinama i vrednostima koje je čovečanstvu saopštio sin božji. Crkva mora tragati za načinom kako da te istine saopšti ljudima, učini ih prepoznatljivim i prihvatljivim. Zakon koji uređuje odnose između države i crkve ne treba da bude pisan ni po meri jedne, ni po meri druge, već “u duhu istorijskog cilja i životnog smisla kojima teži narod kojem treba da služe i država i crkva”. Načelo da su država i crkva odvojene podrazumeva odnos u kom su obe slobodne da služe opštem dobru i smislu života, što znači da ne bi trebalo da budu međusobno suprotstavljene, niti jedna drugoj nepoznate. Kada je reč o kritikama Zakona, Radulović smatra da sa onima koji veru ne priznaju ili je smatraju privatnom stvari nije moguće razgovarati o sadržaju Zakona jer oni zastupaju stav da crkvu uopšte ne treba ozakoniti. Kritike koje su uputile nove crkve, nastale u 19. i 20. veku, “a koje manje ili više slobodno deluju u Srbiji nekih stotinu godina”, treba ozbiljno proučiti jer one moraju naći svoje mesto u Zakonu. Ipak, jedno pravo im Zakon ne sme dati, a to je pravo da ugrožavaju većinu i “mogućnost da zloupotrebom načela apsolutne jednakosti svih, Srpsku pravoslavnu crkvu svedu na svoj nivo”, što one traže. Traže da se tradicionalnim crkvama ukine pravo da se tako zovu, da sve crkve budu jednake po pravima, učenju i istorijskim zaslugama. “Time se posredno, perfidnim tumačenjem deklaracija o univerzalnim ljudskim pravima, traži da se tradicionalne crkve odreknu predanja, učenja svetih otaca, vere u svetitelje, dakle da se odreknu svoje suštine a prihvate dogmate novih crkava”. Nevidljiv je doprinos tih crkava srpskoj kulturi, dok je doprinos SPC-a nemerljiv. Novim crkvama je prvi put Zakonom ponuđeno svojstvo pravnog subjekta i utvrđen im je kontinuitet delovanja od kad su registrovane. Kada je reč o pravnom položaju, isto to je dato tradicionalnim crkvama i verskim zajednicama, s tim da one uspostavljaju pravni kontinuitet sa zakonodavstvom Kraljevine Jugoslavije. Ministar se nada da će se u novim crkvama naći ljudi spremni za otvoren i pošten razgovor i da će prestati nekorektne optužbe Zakona. SPC-u je Prednacrtom Zakona dato počasno mesto, što osporavaju samo nove crkve i neke nevladine organizacije. Biće poslušana većina koja to prihvata.

Prema kazivanju ministra Radulovića ovaj Zakon se posredno odnosi na 96% stanovnika Srbije, koliko se na poslednjem popisu stanovništva 2002. godine izjasnilo kao verujuće, dok se neposredno odnosi na oko 5.000 sveštenika, vladika i biskupa (Politika, 28. jul 2004.).

Sve što je predviđeno Prednacrtom Zakona može da se pokrije sa 800 miliona dinara godišnje, što je po rečima ministra Radulovića manje od 0,3% ukupnog budžeta (Patriot, jul 2004.). Ukoliko se

upoređi sa drugi davanjima uočava se da nije reč o velikoj količini novca, koja bi pritom obezbedila sređivanje odnosa države i crkve na savremen način, unapredila versko obrazovanje i duhovnu kulturu uopšte. Jedna od zemalja koja je primenila ovaj model je Slovačka i pokazalo se da je to zdrava investicija u socijalnu stabilnost i prosperitet.

Protiv Prednacrta Zakona pobunile su se manjinske verske zajednice: Hrišćanska adventistička crkva, Hrišćanska baptistička crkva, Hristova duhovna crkva, Hristova crkva, Reformni pokret adventista sedmog dana, Slobodna crkva, Crkva Božja, Crkva evanđeoskih hrišćana i Evanđeoski savez Srbije (AIM/ng, 07. septembar 2004.). Predstavnici ovih crkava i Udruženja za verske slobode uputili su Ministarstvu vera zahtev za povlačenjem prednacrta. Takođe su predložili da se prilikom izrade novog Zakona saraduje sa svim verskim zajednicama, koje deluju u Srbiji u skladu sa Ustavom.

Ministar vera je odbacio mogućnost povlačenja Zakona pozivajući se na Svetski savet crkava, u kom se nalaze tradicionalne crkve stare najmanje 4 veka, a koje ne priznaju status crkve hrišćanskim zajednicama, koje su nastale u 19. i 20. veku (AIM/ng, 07. septembar 2004.). Zahtev pobunjenih crkava je neopravdan. «Mnogi od njih proglašeni su sektama i otpadnicima, i to je u suštini njihov problem».

Biskupi Slovačke evangeličke crkve Samuel Vrbovski, Reformatske hrišćanske crkve Ištvan Čete Semeši i Evangeličke hrišćanske crkve Arpad Dolinski saopštili su da je Prednact Zakona o slobodi vere, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima u suštini dobar i da ne traže njegovo povlačenje, saopštilo je Ministarstvo vera Vlade Republike Srbije (Patriot, jul 2004.). Ogradili su se od zajedničkog saopštenja protestantskih crkava, uz napomenu da potpisnici tog saopštenja ne pripadaju njihovim crkvama.

Sandžački muftija Muamer Zukorlić tvrdi da Prednact Zakona nudi pozitivne pomake u pogledu zaštite verskih institucija, objekata, službenika i imovine verskih zajednica, ali da ima i izvesne nedostatke (Radio Free Europe, 28. jul 2004.). Prisutna je nejasnoća na relaciji korištenja termina crkva, verska zajednica i versko udruženje. Takođe je u Zakonu prisutna izrazito hrišćanska terminologija, koja je neprihvatljiva sa pozicije Islamske verske zajednice. Zakon daje primat Srpskoj pravoslavnoj crkvi, što je isto neprihvatljivo kako za Islamsku versku zajednicu, tako verovatno i za ostale manjinske crkve i verske zajednice.

Ministar Radulović je rekao da će Islamska zajednica Sandžaka iskazati svoj stav na isti način na koji je Ministarstvo vera njima uputilo Prednact Zakona na uvid (Radio Free Europe, 28. jul 2004.). Poboljšanja će biti ugrađena u tekst, dok amandmani koji ruše strukturu zakona, logiku i načela na kojima je ustanovljen, neće biti prihvaćeni.

Na prvoj javnoj raspravi o verskim slobodama održanoj u Zrenjaninu, u kojoj je učestvovalo 20 predstavnika verskih zajednica u Srbiji, glavna primedba upućena Prednactru Zakona tiče se naziva zakona i nedostatka definicija (Danas, 17. avgust 2004.). Udruženje za verske slobode SCG dalo je

predlog da naziv zakona bude preformulisan u Zakon o veroispovednim zajednicama ili Zakon o crkvama i verskim zajednicama, jer vera kao božji dar ne podleže zakonu, samo ljudska religioznost može biti ograničena propisima. Miodrag Živanović, predsednik Hrišćanske adventističke zajednice u Srbiji, izneo je ocenu ove zajednice da prednacrt nije u skladu sa Ustavom, kao ni sa Poveljom o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, koju je 2003. godine usvojila Republička Skupština. Po Ustavu i Povelji su svi građani ravnopravni, bez obzira na veroispovest, dok ovaj Zakon deleći crkve na priznate i nepriznate razvrstava vernike u kategorije. Profesor Tomislav Stefanović iz Hrišćanske adventističke zajednice kaže da ovaj Zakon priprema podelu na građane prvog i drugog reda. U analizi predloga Zakona uključili su se i pravnici. Stevan Zivlak, nezavisni pravni ekspert, iznosi nekoliko primedbi. Najpre se postavlja pitanje da li je ovaj Zakon u skladu sa postojećim Ustavom i sa budućim Ustavom, koji je u procesu nastanka. Zatim se čini da ovaj Zakon nije u skladu sa svim međunarodnim ugovorima i konvencijama. Nije definisano na koji način se stranim državljanima omogućava sloboda veroispovesti, s obzirom na to da prema članu 67 verska udruženja mogu osnivati samo državljani Republike Srbije. «Da li to znači da Crnogorci neće imati pravo na veroispovest u Srbiji, zatim Srbi izbeglice, kineski građani». Smatra se velikim propustom to što u Zakonu nije određen karakter RS, ne zna se da li je ona građanska ili verska država, što je recimo u hrvatskom i ruskom zakonu definisano. Prednacrtom nije regulisan ni rad lokalnih organizacionih jedinica na terenu, delovanje predstavništava stranih verskih organizacija u Srbiji, prestanak rada verske zajednice, ograničava se finansijska samostalnost crkava i nije jasno pravo na dušebrižništvo. Isto tako bi trebalo da svaka verska zajednica dostavi Ministarstvu vera spisak verskih objekata na koje neće moći da budu upućeni zahtevi kreditora, stavljene hipoteke ili plenidbe ukoliko se uspostavi oporezivanje.

Najveću pažnju javnosti izazvao je član 17, koji predviđa da sveštenici i verski dostojanstvenici imaju isti imunitet kao narodni poslanici i sudije, a koji im može ukinuti samo Vrhovni sud Srbije. Ministar Radulović ističe da ova odredba nema funkciju zaštite od eventualne krivične odgovornosti, već zaštite verske službe i njenog obavljanja (Patriot, jul 2004.). Tokom ispovesti sveštenik može saznati stvari koje bi kao građanin bio dužan da prijavi, ali ne sme jer time krši kanonske obaveze. Imunitet svešteniku garantuje duhovno pozivanje iznad građanskih obaveza u situacijama u kojima može da dođe do konflikta dužnosti. Takođe se garantuje sloboda bogoslužjenja i obezbeđuje autonomija crkvenih kanona. Profesor dr Momčilo Grubač smatra neverovatnim postojanje ovog člana Zakona i očiglednim da je neko pogrešno shvatio pravnu instituciju imuniteta, koji je namenjen isključivo nosiocima državnih funkcija, i to dok obavljaju funkciju za koju su izabrani, a sveštenici to nisu. Imunitet štiti državu i njene institucije, a ne pojedinca. Pokretanjem krivičnog postupka protiv ministara ili poslanika može se onemogućiti rad Vlade i imunitet služi da spreči takva dešavanja.

Mirko Đorđević, sociolog religije, smatra da Prednacrt Zakona o verskim slobodama vodi klerikalizaciji društva i da ga usled toga treba odbaciti (Patriot, jul 2004.). Izazvao je uznemirenje u javnosti i protestantske crkve su tražile njegovo povlačenje. Isto bi trebalo da učini SPC, što verovatno neće učiniti jer joj ovaj Zakon daje primat nad ostalim crkvama. Članovi Zakona 4, 10 i 17 zaslužuju posebnu kritiku. Članom 4 predviđa se uspostavljanje kontinuiteta sa pravnim subjektivitetom koje su crkve imale u Kraljevini Jugoslaviji pa Đorđević pita zašto je baš o Kraljevini Jugoslaviji reč, šta je sa državama koje su postojale nakon nje. Članom 10 se vreme bogoslužbenog obreda smatra svetim vremenom što nije stav Zakona nego dogmatski stav koji je različit u zavisnosti od crkve. U vezi sa 17. članom Zakona Đorđević je upitao da li to znači da neko unapred želi da amnestira određene sveštenike koji prekrše zakon. Prema trenutnom Ustavu nije moguće da sveštenici uživaju takav imunitet, osim ako bi bili izabrani kao narodni poslanici Skupštine Srbije. Ipak, s obzirom na to da postoji sprega između struktura moći u državi i crkvene hijerarhije, svašta je moguće.

Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji ustanovio je da bi se uvođenjem imuniteta za sveštena lica prekršilo ustavno načelo odvojenosti crkve od države (Patriot, jul 2004.). Ističe se da bi se time u podelu vlasti na izvršnu, sudsku i zakonodavnu uvela i crkvena. Činjenica da se takva odredba predlaže je zabrinjavajuća i njeno prihvatanje bi bio presedan u pravnoj državi i praksi savremenih društava.

ZAKON O SLOBODI VERE, CRKVAMA, VERSKIM ZAJEDNICAMA I VERSKIM UDRUŽENJIMA (2004. godina, druga verzija)

Posle kritika stručne javnosti, već tokom jula meseca 2004. godine, Ministarstvo vera je izmenilo Prednacrt Zakona o slobodi vere, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima. Novi predlog je sadržao dva člana manje od predhodnog, tačnije 75 članova zakona, a promena se zapravo sastojala u iščezavanju člana 17, koji je sveštenicima davao isti imunitet kao što ga imaju poslanici i sudije, a koji im je mogao ukinuti samo Vrhovni sud Srbije. Prvih 13 članova Zakona je potpuno isto kao i u predhodnom prednacrtu, i po sadržaju i po redosledu, kao i poslednjih 59 članova Zakona.

Prema članu 14 brak sklopljen u crkvi se priznaje ukoliko je prijavljen matičnom uredu. Reč je o stavki 2 člana 16 prethodnog predloga, dok je stavka 1 istog člana, da se matične knjige rođenih, venčanih i umrlih koje vode sveštenici priznaju se kao javni registri, a izvodi iz tih knjiga kao javne isprave, iščezla iz novog predloga.

Član 15 propisuje da je tajna ispovesti nepovrediva i da sveštenik ne sme biti pozvan da svedoči o okolnostima koje je saznao prilikom ispovesti. Zapravo je reč o članu 18 prethodnog predloga zakona.

U član 16 sjedinjeni su članovi 14 i 15 prethodnog predloga Zakona: sveštenike postavljaju crkve i verske zajednice u skladu sa svojim pravilima, svaki sveštenik je dužan da pruži besplatnu pouku i utehu onome ko je zatraži, neispunjavanje ove obaveze podleže disciplinskim merama predviđenim propisima crkava i verskih zajednica i svi sveštenici imaju pravo učešća u javnom životu, osim ukoliko je to zabranjeno pravilima ili pojedinačnom naredbom crkve ili verske zajednice. Pored navedenih dodate su još dve stavke. Stavka 2 navedenog člana propisuje da su sveštenici javni službenici i da se delatnošću koju oni obavljaju namiruju religiozne, duhovne, duševne i posebne kulturne potrebe građana. Stavkom 3 navedenog člana sveštenicima se garantuje puna sloboda, autonomija i imunitet pred građanskim vlastima u obavljanju bogoslužbene delatnosti.

OCENE, PRIMEDBE I PREDLOZI PREDNACRTU ZAKONA

Ministar vera je priznao kao svoj lični i kao propust Ministarstva kojim rukovodi to što je zbog formulacije člana 17 sva pažnja javnosti bila usmerena samo na imunitet sveštenika (Politika, 28. jul 2004.). Iako je formulacija neprecizna, on smatra da je svakom dobronamernom jasno da se imunitet odnosi samo na bogoslužbenu delatnost sveštenika, a cilj onemogućavanje kažnjavanja sveštenika zbog propovedanja ili zbog onog što su saznali ispovedajući vernike. Taj stav je preformulisan. Ministar je izrazio žaljenje što je «od svih 77 članova izdvojen samo jedan, koji je neargumentovano ocenjen kao pokušaj privilegovanja pojedinih srpskih vladika, konkretno Pahomija i Filareta.»

Vidan Hadži-Vidanović, saradnik Beogradskog centra za ljudska prava, smatra da je imunitet koji sveštenicima pruža član 16 Prednacrta Zakona, a u kom je skrivena odrednica da sveštenik ne može da odgovara zbog propovedi koju je održao, nedovoljno ograničen i potpuno nekontrolisan (Večernje novosti, 02. avgust 2004.). Sveštenik bi mogao da propoveda versku mržnju i zbog toga ne bi mogao da odgovara. Nije potrebno da sveštenici imaju bilo kakav imunitet. Tajna ispovesti je zaštićena Zakonom o krivičnom postupku, a slobodu propovedi omogućuju Ustavna načela o slobodi govora. Ceo Prednact Zakona je sporan, mada je najviše kritika izazvala odredba o imunitetu. U svetu je suština ovakvih zakona obezbeđivanje pune odvojenosti crkve i države, ravnopravnosti verskih zajednica, slobode veroispovesti i verske tolerancije, dok duh ovoga Zakona krši sva 4 navedena principa. Time što se iz državnog budžeta plaćaju penzijsko, zdravstveno i invalidsko osiguranje praktično se priznaje da su sveštenici državni službenici, a sedam tradicionalnih crkava javne organizacije. Odvojenost crkve i države ugrožena je i mnogim drugim odredbama. Članom 13 se omogućava obavljanje verskih obreda u školama, bolnicama, vojsci, zatvorima i sličnim mestima, između ostalog i na predlog crkava i verskih zajednica, što narušava slobodu veroispovesti jer se na zahtev crkve može obavljati verski obred iako većina članova nekog kolektiva ne pripada toj konfesiji ili ne veruje u boga. Sloboda veroispovesti narušava se i neravnopravnošću između sedam

tradicionalnih crkava i verskih zajednica, sa jedne, i verskih udruženja, sa druge strane. Osim unutrašnjih trvenja, ovaj zakon će sigurno proizvesti i probleme sa Evropskim sudom za ljudska prava u Strazburu.

Beogradski centar za ljudska prava izrazio je zabrinutost povodom prednacrtu Zakona o verskim slobodama, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima jer on nije u skladu sa načelima odvojenosti države i crkve, verske tolerancije pune slobode veroispovesti, kao ni sa suštinom moderne države (Danas, 10. septembar 2004.). Posledice usvajanja i primene Zakona mogu biti kršenja slobode veroispovesti, koju proklamuje Evropska konvencija o ljudskim pravima, a koju je naša država ratifikovala 2003. godine. Prednacrt ne podseća na savremen zakon već na povelje o privilegijama koje su izdavali srednjevekovni vladari. Jezik Zakona je hrišćanski i arhaičan: crkva se piše uvek velikim početnim slovom, za sveštena lica koristi se termin sveštenoslužitelj... U potpunosti je usvojen pravopis i terminologija Srpske pravoslavne crkve. Nejasno je zašto se kategorija verskih udruženja, koja dobijaju podređen položaj u odnosu na sedam tradicionalnih crkava, vraća u pravni sistem. Ministar Radulović je objasnio da verske zajednice sa ovim statusom u velikom broju nisu ni priznate od strane Svetskog saveta crkava pa se postavlja pitanje da li je Srbija članica ovog saveta ili Saveta Evrope. Ministar je takođe rekao da verska udruženja i tradicionalne crkve imaju isti pravni tretman. Međutim, verska udruženja mogu biti ukinuta ukoliko vređaju osećanja i interese tradicionalnih crkava i verskih zajednica. Isto tako verskim udruženjima nije dozvoljeno da održavaju versku nastavu tokom trajanja redovne nastave u školama, a tradicionalne verske zajednice održavaju veronauku u okviru državnog obrazovnog sistema. Beogradski centar za ljudska prava smatra da država mora obratiti pažnju da ne ograničava slobodu veroispovesti, niti privileguje crkve i verske zajednice.

PREDNACRT ZAKONA O VERSKIM ORGANIZACIJAMA (2004., treća verzija) - OCENE, PRIMEDBE I PREDLOZI PREDNACRTU ZAKONA

O sadržini Prednacrtu Zakona o verskim organizacijama možemo se obavestiti samo posredno. Jedini izvor je saopštenje koje je Beogradski centar za ljudska prava objavio na svom sajtu 01. oktobar 2004. godine, a u kom izražava svoje zadovoljstvo povodom poslednjeg poteza Ministarstva vera Vlade Republike Srbije kojim je stari tekst Prednacrtu Zakona o slobodi veroispovesti, crkvama, verskim zajednicama i verskim udruženjima zamenjen novim tekstom Prednacrtu Zakona o verskim organizacijama. Time je Ministarstvo vera na najbolji način opovrglo kritike da nije spremno na dijalog u procesu izrade ovog zakona. Beogradski centar posebno ističe svoje zadovoljstvo spremnošću Ministarstva da većinu spornih odredbi odstrani iz Prednacrtu ili ih bar ublaži. Hrabri i to što su verska udruženja u velikoj meri izjednačena sa tradicionalnim crkvama i verskim zajednicama.

Terminologija koja je korištena u novom Prednacrta je politički znatno modernija nego u prethodnom tekstu.

Beogradski centar upućuje i nekoliko primedbi, koje su pravnotehničkog karaktera i uglavnom ne zadiru u suštinu zakonskih rešenja, a koje će, ukoliko budu razmotrene i usvojene, dodatno doprineti kvalitetu Prednacrta Zakona.

1. a) Uprkos izmene terminologije, opstale su neke formulacije koje se Beogradskom centru ne čine najpodesnijim za civilne zakone. Formulacija iz člana 2 "bogougodno delovanje" nije neophodna u civilnom zakonu. Bogoslužbeno vreme nije potrebno u zakonu proglašavati "svetim" vremenom niti hramove "svetim" prostorijama. Dužnost je države hramove učiniti nepovredivim, a bogoslužbeno vreme zaštititi od prekidanja, nebitno je da li ih neko smatra svetim ili ne.

b) Termin "duhovnici" bio bi prihvatljiviji jer je termin "sveštenoslužitelji" vezan za hrišćansku kulturu.

2. Nove verske zajednice, koje su opisane u članu 13, po mišljenju Beogradskog centra treba automatski upisati u registar pod istim uslovima kao i tradicionalne crkve i verske zajednice.

3. Upućuje se poziv Ministarstvu vera da razmotri formulaciju člana 41 Prednacrta, kojom se pravoslavnim i katoličkim manastirima daje poseban status. Žarište kulture nekih naroda koji žive u Srbiji ne nalazi se u ovim manastirima. Ovo pitanje je bolje regulisati režimom koji važi za spomenike kulture, radi izbegavanja arbitrarnosti potencijalne diskriminacije.

4. Upućuje se poziv Ministarstvu vera da razmotri formulaciju člana 63 Prednacrta, kojim su propisani uslovi za registraciju novih verskih zajednica, posebno dela koji za registraciju zahteva 1.000 potpisa vernika. Međunarodni dokumenti o ljudskim pravima, koje je potpisala SCG, propisuju da sloboda veroispovesti podrazumeva i slobodu da se vera ispoljava "pojedinačno" ili "zajedno sa drugima" (PGP, čl. 18 st. 1), odnosno da to vernik čini "sam ili zajedno sa drugima" (EKPS, čl. 9 st. 1). Uz to, niko ne može biti primoran da se izjasni o svojim verskim uverenjima. Takođe se upućuje poziv Ministarstvu vera da razmotri odredbu po kojoj verske organizacije mogu osnivati samo državljani Srbije. Usvajanjem ovih primedbi bi član 64, kojim se propisuje da se verske organizacije koje ne ispunjavaju uslove za registraciju mogu registrovati prema uslovima propisanim u Zakonu o udruženjima građana, bio nepotreban.

Beogradski centar upućuje poziv Ministarstvu vera da okruglim stolovima, na kojima bi učestvovali svi zainteresovani subjekti, uspešno privede kraju ovaj zakonodavni projekat.

ZAKON O PRAVNOM POLOŽAJU VERSKIH ZAJEDNICA (četvrta verzija)

Ne može se tačno vremenski utvrditi kada se pojavio ovaj Predlog Zakona, koji čini 66 članova.

Članom 1 svakome se garantuje sloboda veroispovedanja, koja obuhvata slobodu javnog ispovedanja vere u boga; slobodu imanjanja, nemanjanja ili promene veroispovedanja; slobodu pojedinačnog ili u zajednici, javnog ili privatnog, ispoljavanja verovanja, obavljanjem i prisustvovanjem bogoslužbenim obredima, razvijanjem verskih predanja i negovanjem verskih običaja; slobodom razvijanja religiozne kulture i prosvete.

Član 2 propisuje da se sloboda veroispovedanja garantuje svima, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Niko ne sme biti prisiljen da se izjasni o svojim verskim uverenjima ili njihovom nepostojanju.

Sloboda veroispovedanja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonima: ne sme se zloupotrebljavati tako da se njenim praktikovanjem povređuju Ustavom zagarantovana prava i slobode drugih, a posebno da se izaziva nacionalna, verska i rasna netrpeljivost i mržnja, antisemitizam, diskriminacija na osnovama duhovne i kulturne orijentacije neke verske zajednice ili na osnovama nacionalne, rasne, polne i socijalne pripadnosti pojedinca. Praktikovanjem slobode veroispovedanja ne smeju se ugrožavati pravo na život, pravo na fizičko ili mentalno zdravlje, prava dece, pravo na poštovanje privatnog i porodičnog integriteta i pravo na imovinu (član 4).

Verske zajednice su ravnopravne i nezavisne od države. Država sa verskim zajednicama ostvaruje obostranu slobodnu, dobrovoljnu i ravnopravnu saradnju radi unapređivanja verske slobode. Isto tako država razvija i podstiče negovanje tolerancije između verskih zajednica (član 5).

Članom 7 država garantuje svim verskim zajednicama punu autonomiju u društvu, koja se sastoji u pravu na: potpuno samostalno uređivanje vršenja verskih obreda i svog unutrašnjeg poretka, samostalno biranje i postavljanje sveštenstva i slobodno i samostalno vođenje svojih unutrašnjih i javnih poslova.

Duhovno-zakonodavna, upravna i sudsko-disciplinska vlast u verskim zajednicama pripada njima samima. Javne vlasti su u obavezi da pruže odgovarajuću administrativnu i izvršnu pomoć za izvršavanje punovažnih odluka i presuda koje izdaju nadležni organi verskih zajednica, isključivo na njihov zahtev i u skladu sa važećim zakonima (član 8).

Verske zajednice, koje su registrovane po ovom Zakonu, imaju svojstvo pravnog lica (član 9).

Po članu 10 se svakoj postojećoj verskoj zajednici uspostavlja formalni kontinuitet sa pravnim subjektivitetom koji je stekla na osnovu ranije važećih zakona o crkvama i verskim zajednicama u Srbiji i Jugoslaviji.

Status tradicionalne crkve priznaje se crkvama koje imaju viševjekovni istorijski kontinuitet u Srbiji i koje su nosilac evropske hrišćanske kulture. Te crkve su : Srpska pravoslavna crkva i druge Pravoslavne crkve koje su kanonski ustrojene na području Srbije; Katolička crkva (Rimokatolička i Grkokatolička); Slovačka evangelička crkva a.v., Hrišćanska reformatska crkva i Evangelička hrišćanska crkva a.v. Srpskoj pravoslavnoj crkvi se formalno uspostavlja kontinuitet sa pravnim

subjektivitetom koji je stekla na osnovu Načertanijao duhovnim vlastima u Srbiji, koje je usvojeno 21. maja 1836. godine u Narodnoj Skupštini Kneževine Srbije, i Zakona o Srpskoj pravoslavnoj crkvi («Službene novine Kraljevine Jugoslavije», 1929., broj 269). S obzirom na to da Srpska pravoslavna crkva ima izuzetnu civilizacijsku i državotvornu ulogu u istoriji srpskog naroda i da je većinska zajednica sa vrhovnim sedištem u Srbiji, deklarativno joj se priznaje počasno prvenstvo. Katoličkoj crkvi u Srbiji uspostavlja se formalni kontinuitet sa pravnim subjektivitetom koji je stekla na osnovu Zakona o konkordatu između Kraljevine Srbije i Svete Stolice u Rimu, ratifikovanog od strane Narodne skupštine Kraljevine Srbije u Nišu 26. jula 1914. godine. Slovačkoj evangeličkoj crkvi a.v., Evangeličkoj hrišćanskoj crkvi a.v. i Hrišćanskoj reformatskoj crkvi formalno se uspostavlja kontinuitet sa pravnim subjektivitetom koji su stekle na osnovu Zakona o Evangeličko- hrišćanskim crkvama i o Reformovanoj hrišćanskoj crkvi Kraljevine Jugoslavije («Službene novine Kraljevine Jugoslavije», 16. april 1930. godine). Članovi Zakona 11, 12, 13 i 14 sadrže ove odredbe.

Status istorijske verske zajednice priznaje se etničko-religioznim zajednicama koje imaju viševjekovni istorijski kontinuitet u Srbiji i koje su znatno doprinele uspostavljanju pluralizmu verskih i kulturnih modela U Srbiji. Te zajednice su Islamska i Jevrejska zajednica. Islamskoj verskoj zajednici se formalno uspostavlja kontinuitet sa pravnim subjektivitetom koji je stekla na osnovu Zakona o islamskoj verskoj zajednici Kraljevine Jugoslavije («Službene novine Kraljevine Jugoslavije», 31. januar 1930. godine). Jevrejskoj verskoj zajednici formalno se uspostavlja kontinuitet sa pravnim subjektivitetom koji je stekla na osnovu Zakona o verskoj zajednici jevreja u Kraljevini Jugoslaviji («Službene novine Kraljevine Jugoslavije», 24. decembar 1929. godine). Članovi 15, 16 i 17 sadrže ove odredbe.

Članom 18 se propisuje da su veroispovedne zajednice nove protestantske crkve, koje su doprinele konfesionalnoj diferencijaciji u Srbiji tokom 19. i 20. veka i afirmaciji novih ideja o verskoj slobodi. Te veroispovedne zajednice su: Hrišćanska baptistička crkva, Hrišćanska adventistička crkva, Evangelističko-metodistička crkva, Pentekostna crkva, Evandeoska hrišćanska crkva, verski savezi, pokreti, grupe i druge verske zajednice registrovane na osnovu važećih zakona od 1953. do 1993. godine (Zakon o pravnom položaju verskih zajednica, «Službeni list FNRJ», 27. maj 1953. godine i Zakon o pravnom položaju verskih zajednica, «Službeni glasnik SR Srbije, 44/1977»).

Verske zajednice koje ovim Zakonom uspostavljaju formalni pravni kontinuitet u svom subjektivitetu i delovanju se automatski upisuju u Registar verskih zajednica. Nadležnom organu treba da dostave sledeće podatke: naziv i sedište verske zajednice, odn. organizacione jedinice, ime i prezime lica ovlašćenog za predstavljanje i zastupanje i otisak pečata (član 19).

Prema članu 20 verske zajednice obavljaju svoje delatnosti u svojim ili iznajmljanim prostorima, a mogu ih obavljati i na javnim mestima. Hramovi su autonomni, sveti i zaštićeni prostori.

Vreme bogoslužbenog obreda je sveto vreme i on može biti prekinut samo ako su ugroženi ljudski životi.

Obredi se mogu obavljati i u školama, državnim ustanovama, bolnicama, vojsci, policiji, ustanovam socijalne i dečije zaštite, zavodima za izvršenje krivičnih sankcija, javnim i privatnim preduzećima i drugim ustanovama. Nadležni organi navedenih ustanova dužni su da ravnopravno za sve obezbede vršenje verskih obreda u njima, na zahtev članova tih ustanova ili na zahtev korisnika njihovih usluga. Načine i uslove pod kojima treba da udovolje zahtevima navedenih ustanova, da se u njima povremeno, stalno ili prigodno obavljaju verski obredi, određuju verske zajednice same (član 21).

Članovi Zakona 22, 23, 24 i 25 bave se verskom nastavom u državnim i privatnim školama, ulogom sveštenika u društvu, postavljanjem sveštenika i pravom na materijalnu nadoknadu za versku službu.

Članom 26 propisuje se da je tajna ispovesti nepovrediva i da bez saglasnosti verske zajednice sveštenik ne može biti pozvan da svedoči o okolnostima koje je saznao prilikom ispovesti. Ukoliko sveštenika uhapsi policija, viši organ verske zajednice kojoj pripada će biti o tome odmah obavešten. Službenu uniformu i obeležja čina i dostojanstva sveštenika štiti država.

Prema članu 27 zdravstveno, socijalno i penziono osiguranje sveštenika finansira se iz državnog budžeta. Broj sveštenika iz svake verske zajednice, koji ima mogućnost da koristi ovo pravo, utvrđuje Vlada ravnopravno i proporcionalno broju vernika. Na male verske zajednice može se primeniti načelo pozitivne diskriminacije. Doprinose za ostale sveštenike dužne su da uplaćuju verske zajednice, osim za one koji se dobrovoljno odreknu ovog prava ili se dobrovoljno opredele da to čine samostalno. Strani državljani mogu biti sveštenici i oni se oslobađaju boravišne takse ukoliko vrše trajnu službu u verskoj zajednici. U tim okolnostima mogu da koriste sva prava iz ovog člana.

Država daje mogućnost sveštenicima iz siromašnih ili nerazvijenih područja, u kojima ne mogu zadovoljiti materijalne potrebe vršenjem plaćenih delatnosti verskog karaktera, da preko nadležnog tela svoje verske zajednice traže platu u visini prosečnog ličnog dohotka u državi, koji će biti finansiran iz državnog budžeta. Obaveznu zdravstvenu zaštitu na teret države imaju monasi i monahinje. Redovni polaznici verskih škola i fakulteta imaju prava na zdravstvenu zaštitu, dečiji dodatak, socijalnu zaštitu, učenički i studentski standard, odlaganje i civilno služenje vojnog roka. Uslovi i način ostvarivanja su isti kao za polaznike državnih i privatnih škola i fakulteta (članovi 28, 29 i 30).

Verske zajednice slobodno osnivaju škole i fakultete na osnovu odluke nadležnih organa verske zajednice. Isti organi mogu pokrenuti postupak za akreditaciju i verifikaciju konfesionalnih škola i fakulteta radi dobijanja statusa javne obrazovne ustanove, čime se stiče pravo finansiranja iz državnog budžeta. Broj škola i fakulteta i njihovih polaznika, koji mogu da se finansiraju iz državnog budžeta,

određuje se srazmerno broju pripadnika određene verske zajednice. Njihovo finansiranje vrši se na isti način kao i finansiranje državnih škola i fakulteta. U dogovoru sa verskom zajednicom država može da saraduje i sa konfesionalnim školama i fakultetima koji nisu uključeni u javni obrazovni sistem. Organizaciona i programska autonomija garantuje se svim verskim školama i fakultetima. Pedagoški i upravni nadzor nad verifikovanim školama verskih zajednica vrši nadležno ministarstvo. Diplome stečene u verskim školama i fakultetima izjednačene su po rangu sa odgovarajućim diplomama javnih i privatnih škola i fakulteta (članovi 32, 33, 34 i 35).

Iz ukupnih godišnjih dotacija verskim zajednicama nadležno ministarstvo određeni procenat opredeljuje za njihove kulturne programe. Pod uslovima koje nadležni državni organ i verska zajednica utvrde, država može u potpunosti finansirati pojedine kulturne ustanove čiji su osnivači registrovane verske zajednice (članovi 38 i 39).

Članom 41 propisuje se da će listu živih manastira, koji dobijaju status ustanova od izuzetnog verskog, kulturnog i nacionalnog značaja, utvrditi posebna Komisija koju imenuje Vlada, a njeni članovi će biti predstavnici SPC, Katoličke crkve i nadležnih ministarstava. Ovi manastiri će biti finansirani iz državnog budžeta, dok je održavanje ostalih manastira u nadležnosti lokalnih vlasti.

Verske zajednice mogu samostalno graditi zdanja za bogoslužbene i administrativno-upravne potrebe, škole, internate, bolnice, stambene zgrade, proizvodne pogone i druge građevine, a nadležno organi lokalne uprave su dužni da predvide izgradnju verskih zdanja u urbanističkim planovima, u dogovoru sa verskim zajednicama prema iskazanim potrebama vernika. Verske zajednice mogu dobiti povlastice prilikom podizanja zdanja. Mogu biti oslobođene plaćanja komunalnih taksi za uređenje građevinskog zemljišta, a građevinski materijal namenjen za gradnju ili obnovu zdanja, kao i materijal i inventar za njihovo funkcionalno opremanje mogu biti oslobođeni poreza. Podizanju zdanja mora prethoditi donošenje odluke nadležnog tela verske zajednice i dobijanje potrebnih dozvola predviđenih zakonima i drugim propisima. Pravo verskih zajednica je da pred organima lokalne uprave pokrenu inicijativu za raspisivanje referendumu o uvođenju namenskog samodoprinosu radi podizanja verskih zdanja. Ukoliko to zatraži verska zajednica organi lokalne uprave su u obavezi da raspišu referendum, organizuju ga i snose njegove troškove. Takođe imaju pravo da kontrolišu da li se sredstva iz samodoprinosu troše racionalno i svrsishodno (članovi 43, 44, 45 i 46).

Verske zajednice mogu osnivati bolnice, ambulante, apoteke, dečije vrtiće, staračke domove, domove za decu bez roditeljskog staranja i druge humanitarne ustanove, koje moraju biti registrovane i imati dozvolu za rad izdatu od nadležnih organa. Delatnosti ovih ustanova, kao i humanitarne i socijalne aktivnosti verskih zajednicamogu biti oslobođene poreza i drugih dažbina. Uvoz tehničke opreme i medicinskog materijala namenjenih za ovu delatnost može se obavljati bez plaćanja carinskih dažbina (članovi 47 i 48).

Radi vršenja osnovnih delatnosti verske zajednice mogu osnivati zanatske radionice i proizvodne pogone, koji mogu uživati poreske olakšice ili potpuno biti oslobođeni poreza. Pokloni iz inostranstva koji služe isključivo za proizvodnu delatnost, oprema, predmeti i materijal, oslobađaju se plaćanja carinskih dažbina. Sve što verske zajednice uvoze radi vršenja svoje osnovne i humanitarno-socijalne delatnosti može biti oslobođeno carinskih dažbina, u skladu sa zakonom. (članovi 49 i 50).

Članom 51 propisuje se da verske zajednice mogu osnivati preduzeća, banke, osiguravajuća društva, turističke agencije i da obavljaju druge vidove privrednih i uslužnih delatnosti. Osnivanje i poslovanje ovih privredno-pravnih subjekata podleže istoj zakonskoj regulativi kao i svi drugi oblici privredne delatnosti, što znači da nemaju prava na poreske olakšice ili druge posebne pogodnosti. Kontrolu nad zakonitošću sticanja prihoda dužni su da vrše Ministarstvo finansija i njegove nadležne službe. Prihodima stečenom profitabilnim delatnostima verske zajednice raspolažu samostalno.

Prema članu 52 verske zajednice imaju pravo osnivanja izdavačkih preduzeća, radio i televizijskih stanica, u skladu sa Ustavom i zakonom. Verske zajednice su dužne da jasno istaknu svoj puni naziv u verskim publikacijama, časopisima, korespondenciji i javnom obaveštavanju.

Verske zajednice mogu posedovati pokretnu i nepokretnu imovinu u zemlji i inostranstvu, kojom samostalno upravljaju u skladu sa svojim propisima. Imovina im ne može biti oduzeta, a vraćanje ranije oduzete imovine urediće se posebnim zakonom. Do donošenja toga zakona oduzeta imovina može biti ustupljena na korišćenju bez nadoknade, na zahtev verske zajednice ili njenog sastavnog dela. (članovi 53, 54 i 55).

Po članu 56 verske zajednice imaju pravo prikupljanja priloga i dobijanja poklona iz zemlje i inostranstva, koji su oslobođeni oporezivanja. Darodavci, fizička i pravna lica, mogu biti oslobođeni poreza na dodatnu dobit za iznos koji su darovali.

Nekretnine namenjene obavljanju verskih obreda, administrativno-upravnih, humanitarnih i prosvetnih poslova, stanovanju sveštenika i kulturne ustanove verskih zajednica mogu biti oslobođene poreza na imovinu, u skladu sa zakonom. Verske zajednice mogu biti oslobođene poreza na promet nekretnina prilikom kupovine ili primanja na poklon zgrada i zemljišta predviđenog za izgradnju verskih zdanja, u skladu sa zakonom (član 57).

Članom 58 propisuje se da država svake godine iz budžeta izdvaja sredstva kojima pomaže delatnosti verskih zajednica, a nadležni organi imaju pravo kontrolisanja upotrebe tih sredstava.

Pravo osnivanja verskih zajednica utvrđeno je članom 3 ovog Zakona. Nadležnom ministarstvu se podnosi prijava za upis nove verske zajednice u Registar verskih zajednica, koja sadrži: naziv verske zajednice; adresu sedišta verske zajednice; ime, prezime i svojstvo lica koje je ovlašćeno da predstavlja versku zajednicu. Uz prijavu se dostavljaju: odluka o osnivanju verske zajednice; statut ili drugi pisani dokument verske zajednice, sa opisom njene organizacione strukture i naznakama organizacionih jedinica koje treba da imaju pravni subjektivitet; prikaz osnova verske doktrine, verskih

obreda i verskih ciljeva; podaci o stalnim izvorima prihoda verske zajednice. U roku od 60 dana od dana prijema uredne prijave nadležni državni organ je dužan da donese rešenje o prijavi za upis u Registar. Ukoliko je prijava nepotpuna ili je u registar pod istim ili sličnim nazivom već upisana druga verska zajednica, nadležni državni organ će podnosioca pozvati da prijavu dopuni ili ispravi u roku od 30 dana. Prijava će se smatartati povučenom ako u navedenom roku ne bude dopunjena ili ispravljena. Nove verske zajednice koje se registruju imaju isti pravni status i prava kao i one koje su automatski upisane u Registar. Rešenje o brisanju iz Registra nadležni državni organ donosi ako verska zajednica podnese takav zahtev ili ako sud donese pravosnažnu presudu zbog nekog od razloga iz člana 4. ovog Zakona (članovi 59, 60, 61, 62 i 63).

Prema članu 64 zainteresovano lice može pokrenuti upravni spor protiv rešenja o upisu, odbacivanju prijave za upis, odbijanja upisa ili brisanju iz Registra verskih zajednica.

Podaci koji se upisuju u Registar verskih zajednica su sledeći: naziv verske zajednice; sedište i adresa verske zajednice; teritorijalna organizacija i organizacioni oblici; ime i prezime, adresa i svojstvo lica ovlašćenog da predstavlja i zastupa versku zajednicu; broj i datum rešenja o upisu; broj i datum rešenja o brisanju iz prethodnog registra pravnih lica, kao i sve promene upisanih podataka. Isti podaci se upisuju u Registar i za organizacione jedinice i saveze verskih zajednica koja stiču svojstvo pravnih lica. Unose se i podaci o verskim školama, humanitarnim, dobrotvornim i zdravstvenim organizacijama, privrednoj i drugoj delatnosti koju obavlja verska zajednica. Dužnost je verske zajednice da obavesti nadležni državni organ o promenama podataka koji se unose u Registar najkasnije u roku od 30 dana od nastupanja promena (član 65).

Članom 66 propisuje se da nakon stupanja na snagu ovog Zakona svaka registrovana verska zajednica stiče pravo da sa državom sklapa posebne i pojedinačne ugovore o ostvarivanju zagarantovanih prava i ponuđenih mogućnosti za saradnju sa državom.

OCENE, PRIMEDBE I PREDLOZI PREDNACRTU ZAKONA

U organizaciji Inicijative mladih za ljudska prava i Centra za toleranciju i međureligijske odnose održan je 20. juna tekuće godine u Skupštini grada Beograda okrugli sto na temu «Prednacrt Zakona o pravnom položaju verskih zajednica», kom je prisustvovalo oko 50 predstavnika različitih verskih zajednica državnih organa, nevladinih organizacija, stranih predstavništava u Srbiji, međunarodnih organizacija i medija (www.lawinitiative.com). Učestvovala su sledeće crkve i verske zajednice: Srpska pravoslavna crkva, Rimokatolička crkva, Savez jevrejskih opština, Islamska verska zajednica-Zemun, Slovačka evangelistička crkva, Evangelistička metodistička crkva, Hristova duhovna crkva, Adventistička crkva, Baptistička crkva, Crkva božja, mormoni, Hristova crkva, Apostolska crkva, Biblijska liga, Protestantska evanđeoska crkva i Pokret crkava skupštine božije.

Prvi put su verske zajednice imale priliku da se u tolikom broju okupe i u prisustvu relevantnih državnih organa diskutuju o Prednacrtu Zakona o pravnom položaju verskih zajednica. Od državnih organa bili su prisutni predstavnici Ministarstva vera i Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Učestvovali su i predstavnici Ambasade Finske, Rusije i Bosne i Hercegovine. Prisutni su bili i predstavnici OEBS-a, nekoliko pravnih eksperata i sledeće nevladine organizacije: Inisijativa mladih za ljudska prava, Centar za toleranciju i međureligijske odnose, Beogradski centar za ljudska prava i Evandeosko udruženje studenata. Politika, Radio Beograd i Večernje novosti su mediji koji su pratili raspravu. Do tada verske zajednice nisu imale priliku da se u tolikom broju skupe na jednom mestu i da u prisustvu relevantnih državnih organa diskutuju o Prednacrtu Zakona o pravnom položaju verskih zajednica.

Tokom diskusije primetno je bilo zadovoljstvo predstavnika verskih zajednica novim Prednactom. Svi su kao dobre strane Prednacrta istakli ukidanje cenzusa prilikom registracije verskih zajednica, kao i ukidanje obaveze ponovne registracije postojećih verskih zajednica. Predstavnik Saveza jevrejskih opština, Aleksandar Lebl, takođe je pozdravio Prednacrt, a posebno član 4 kojim je predviđena zabrana zloupotrebe verskih sloboda i antisemitizma. Predsednik jugoistočne evropske unije Adventističke crkve, Miodrag Živanović, rekao je da je saradnja sa Ministarstvom vera daleko bolja i da se rezultati već vide.

Primedbe upućene Prednacrtu su u vezi sa registracijom, statusom verskih zajednica i preciznijim definisanjem nekih pojmova. Najviše kritika upućeno je odredbama Prednacrta koje se odnose na kategorizaciju verskih zajednica jer svaka podela stvara diskriminaciju, kao i poreze i finansije. Uprkos skepsi prema mogućnosti povraćaja imovine, sve verske zajednice su pokazale zainteresovanost za taj problem. Pitanje koje je postavljeno je da li će, kada i ukoliko ovaj Prednacrt postati zakon, predstavljati *lex specialis* u odnosu na druge zakone i da li će derogirati odredbe drugih zakona sa kojima je u očiglednoj suprotnosti.

Ministar vera je prisutne iznenadio svojom kooperativnošću i promovisanjem religijskog pluralizma. Rekao je da je namera da se verskim zajednicama vrati pravni kontinuitet koji su imale pre SFRJ, jer su sve države pre nje bile bile demokratske prema verskim zajednicama, recimo Kneževina Srbija, Kraljevina Srbija... Takođe je namera da Srbija bude legalizovana kao multireligijska država. Sve pripadnike različitih verskih zajednica treba tretirati kao građane sa jednakim pravima, što ovaj Zakon i pokušava da učini. Tokom diskusije je Ministar Radulović izjavio da će neki od predloga biti uneti u Prednacrt. Jedan od tih je predlog predstavnika Crkve božije, Mihajla Andrejića, da se u drugi deo člana 45 ubaci mogućnost dobrovoljnog rada pri izgradnji verskih objekata jer verske zajednice nemaju mogućnost da plate izvođače radova.

Zaključak izveden na okruglom stolu je da Prednacrt nije savršen, ali da je veoma dobar. Njegovim stupanjem na snagu će položaj verskih zajednica dobiti na kvalitetu.

ZAKON O VERSKOJ SLOBODI I PRAVNOM POLOŽAJU CRKAVA (peta verzija)

O sadržini Prednacrta Zakona o verskoj slobodi i pravnom položaju crkava se takođe možemo obavestiti samo posredno (Večernje novosti, 10. septembar 2005.). U članku se navodi da je reč o petoj verziji zakonskog teksta koji «ovih dana ide u «bazu» na razmatranje», s pretenzijom da dobije podršku crkava i ocenu da se uklapa u evropske standarde. Uočava se nekoliko razlika u poređenju sa prethodnim predlogom Ministarstva vera. Potrebno je najmanje 500 potpisa da bi Ministarstvo vera Srbije upisalo u registar novu versku organizaciju, s tim da je pravo nadležnog organa da o prijavi za registraciju zatraži mišljenje već registrovanih crkava, verskih zajednica i organizacija. Izbrisana je odredba na koju je bilo dosta primedbi, a po kojoj se Srpskoj pravoslavnoj crkvi deklarativno priznaje počasno prvenstvo. Takođe je uklonjena odredba po kojoj su crkve obavezne da formiraju cenovnike svojih usluga, a koja u crkvama nije naišla na podršku.

SLUČAJEVI UGROŽAVANJA VERSKIH SLOBODA

Nezaobilazna tema izvesnog broja medija u Srbiji jesu sekte, u koje se često svrstavaju male verske zajednice, od kojih su mnoge prisutne na ovom prostoru već decenijama i koje u svetu imaju status uglednih protestantskih crkava. Tu su vrlo često svrstani baptisti, adventisti, metodisti, pentekostalci... Veoma revnosna kampanja protiv sekti je dovela do stvaranja osećaja straha prema svemu što nije pravoslavno ili što izlazi iz okvira tradicionalno prihvatljivog verovanja. Usled toga su objekti, pastori i pastva malih verskih zajednica u Srbiji veoma često mete napada. Pored toga što trpe izživljavanje svojih sugrađana, suočeni su i sa neadekvatnom reakcijom izvršne, sudske i zakonodavne vlasti na incidente. Naravno, nisu samo male verske zajednice žrtve diskriminacije. Takvo ponašanje trpe i verske zajednice koje su ovde prisutne već nekoliko vekova.

Slučajevi ugrožavanja verskih sloboda u 2001. godini

februar, mart, jun- U Beogradu i Zrenjaninu uništavana su i skrnavljena muslimanska i jevrejska groblja, sinagoga i džamija. (FHP, 23.oktobar 2001.)

mart- Tri puta je obijana Adventistička crkva u Borči. (FHP, 23. oktobar 2001.)

6. april- Razbijeni su prozori na Evangelističkoj crkvi u Subotici. (FHP, 23. oktobar 2001.)

9. april- Savezni MUP zabranio je Jehovinim svedocima uvoz verske literature sa obrazloženjem da nanosi štetu vaspitanju dece i omladine. Do sada su Jehovini svedoci bez problema uvozili svoje publikacije. U obrazloženju odluke MUP-a, koju je potpisao ministar Zoran Živković, navodi se da

“postoje sumnje u pogledu sadržaja i tiraža za 120 naslova za koje se traži dozvola za unošenje i rasturanje u SRJ. Po sadržaju mnoge od ovih publikacija namenjene su pre svega propagandi Hrišćansko verske zajednice “Jehovini svedoci”, a ne zadovoljenju verskih potreba, dok tiraž pojedinih publikacija mnogostruko premašuje stvarni broj pripadnika ove verske zajednice”. (FHP, 21. maj 2001.)

14. april- Razbijeni su prozori na Baptističkoj crkvi u Beogradu. (FHP, 23. oktobar 2001.)

18.-19. april- Tokom noći kamenovana je Baptistička crkva u Novom Sadu. (FHP, 23. oktobar 2001.)

20. april- Na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu su plakati za tribinu o uvođenju veronauke u škole prelepljeni natpisima «Sekta» jer su učesnici bili iz malih verskih zajednica. (FHP, 23. oktobar 2001.)

24. jun- Tokom održavanja Hrišćanske konferencije u Bačkoj Palanci u sportskoj hali "Tikvara", nekoliko desetina ljudi, među kojima je bilo mnogo pijanih, prvo je demonstriralo ispred sale, a potom upalo na konferenciju i zapalilo versku literaturu i brošure. Izvesni Kandiš predstavio se pastoru Hrišćanskog centra Janu Demeteru kao vođa demonstiranja. Kasnije su autobuse sa vernicima koji su odlazili sa konferencije zasuli kamenicama i ciglama. Tom prilikom Milan Bajac je zadobio teske telesne povrede, ali policija ni protiv koga nije podnela krivičnu prijavu iako je utvrdila identitet mnogih napadača. (FHP, 23. januar 2002.)

24. jun- Ciglom je razbijena roletna na prozoru Baptističke crkve i oglasna tabla Protestantsko jevanđeoske crkve. (FHP, 23. januar 2002.)

8.jul- U 3,00 sata ujutro četvorica mladića upali su u kuću Jana Demetera, pastora Pentakostalne crkve u Bačkoj Palanci, i počeli da mu prete da će ga slomiti, uništiti i slično. Jedan mladić ga je stalno gurao i udarao po ruci, govoreći mu da se ne plaše policije. Kada su izašli, Demeter je video da su ih ispred kuće čekala još četvorica mladića. . (FHP, 23. januar 2002.)

9. jul- Kamenovana je Evangelističko-metodistička crkva u Vrbasu. (FHP, 23. oktobar 2001.)

3.avgust- U Čačku su pripadnici «Obraza» i Ravnogorskog pokreta prekinuli tribinu o antisemitizmu. (FHP, 23. oktobar 2001.)

jesen- Jedan sledbenik Hare Krišne je izboden u Jagodini. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, Međunarodni izveštaj o slobodi veroispovesti za 2003.godinu, Objavila Kancelarija za demokratiju, ljudska prava i rad)

19.-20. oktobar- Kamenovan je stan sveštenika Adventističke crkve u Čačku. (FHP, 23. oktobar 2001.)

22. oktobar- Trojica mladića su u Bačkoj Palanci u 3.30 sati noću napisali auto-sprejom “Srbija je pravoslavna, mi smo svetosavci” i citat iz Biblije “Čuvajte se lažnih proroka koji dolaze u ovčijem ruhu, a iznutra su vuci grabljivci” na fasadi porodične kuće pastora Pentakostalne crkve Jana Demetera, u čijem okrilju je i Hrišćanski centar. Jan Demeter je izašao iz kuće i pokušao da ubedi mladiće da to ne čine. Oni su mu odgovorili da je njegova kuća “srpska kuća” i da je Vojvodina “srpska”. Jedan mladić je pretio Demeteru da ce ga ubiti, baciti bombu na kuću i proterati njegovu porodicu iz Srbije.

Pri tom je pokušao da ga isprska auto-sprejom. Demiterova žena je pozvala policiju koja je pronašla i privela mladiće u stanicu i pustila ih posle sat vremena. Nasilnici su se zatim vratili do Demeterove kuće, razvalili vrata i ciglom polomili prozore. Ukućani su prepoznali napadace kao mladiće koji su u julu tokom održavanja Hrišćanske konferencije kamenovali autobus sa vernicima Hrišćanskog centra. (FHP, 23.oktobar 2001.)

22. oktobar- Na fasadi Adventističke crkve u Bačkoj Palanci osvanule su uvredljive i nacionalističke parole poput: "Ovo je Srbija i pripada Srbima." Adventistička crkva u tom gradu bila je išarana pretećim grafitima i u julu. (FHP, 23.oktobar 2001.)

Slučajevi ugrožavanja verskih sloboda u 2002. godini

U izveštaju o zaštiti ljudskih prava u 2002. godini, koji izdaje Biro za demokratiju, ljudska prava i rad, a dostupan je na sajtu Ambasade SAD-a, navodi se da su Vlada SRJ i Vlada RS uglavnom poštovala pravo slobode veroispovesti u praksi. Manjinske verske zajednice su prijavljivale slučajeve vandalizma. Islamska verska zajednica u Beogradu prijavila je da ima teškoća u dobijanju zemljišta i odobrenja države za islamsko groblje u blizini grada. Jehovini svedoci su prijavili da su im srpske vlasti ograničavale količinu literature koju su mogli da uvezu u zemlju, da imaju teškoća sa dobijanjem zemljišta i dozvole za izgradnju crkve, kao i u pribavljanju viza za misionare. Zajednica Jehovinih svedoka prijavila je i da je jedan od njenih članova, Sahiti Mirsad, služio petomesečnu zatvorsku kaznu zbog savesnog odbijanja da služi u bilo kom delu vojske, uključujući i delove u kojima se ne nosi oružje. Savesno odbijanje je postojalo kao opcija, ali su osobe koje su se pozivale na savest ipak morale da služe vojni rok u VJ, iako u svojstvu koje nije podrazumevalo nošenje oružja. Građanske opcija nije postojala.

Predstavnici Crkve božje tvrdili su da su imali teškoća sa kupovinom zgrade koja bi se koristila kao kuhinja. Vođe ove crkve prijavile su da su se slučajevi vandalizma javili nedugo posle televizijskih emisija u kojima se opisuje delovanje sekti, gde se manjinske protestantske vere svrstavaju u isti koš sa satanskim kultovima. Crkva Isusa Hrista svetaca poslednjih dana-mormona se žalila da Vlada nije odobrila specijalne vize za njihove misionare koji su morali da napuštaju zemlju svaka tri meseca kako bi obnavljali svoje vize. Bilo je slučajeva uznemiravanja i diskriminacije katolika u Vojvodini. Policija Novog Sada nije odgovorila na višestruke pritužbe muslimanske porodice Gujak da im se u periodu od tri godine preti i da ih je jednom prilikom napao njihov sused Srbin, Momir Vujuć. HLC je podneo krivičnu prijavu protiv Vujića zbog zlostavljanja porodice Gujak po etničkim osnovama. Srpska pravoslavna crkva je preduzela korake protiv anti-semitskih tvrdnji koje je izneo jedan od njenih raščinjanih pripadnika, dr Žarko Gavrilović. Gavrilovićeve izjave su «energično odbijene i osuđene» od stane najvišeg tela Srpske pravoslavne crkve, Svetog

sinoda. Učenici osnovne i srednje škole obavezni su da pohađaju nastavu o jednoj od sedam «tradicionalnih verskih zajednica». Omogućeno im je da ovu nastavu zamene nastavom o građanskom društvu.

20. januar- Tokom noći su provaljena i razbijena ulazna vrata Adventističke crkve i staklena pregrada između ulaznog hola i crkvene sale. Iz crkve ništa nije ukradeno, a inspektori Đilas i Živković iz SUP-a Bačka Palanka rekli su predsedniku Uprave severne oblasti Adventističke crkve, Radivoju Vladislavljeviću, da su počinioci verovatno pijani, obesni mladići koji nisu imali nameru da izazivaju versku netrpeljivost. (FHP 23. januar 2002.)

april- Opštinski odbor Socijalističke partije Srbije u Bačkoj Palanci uskratio je zakup prostorija za seminar Adventističke crkve, jer su nepoznata lica pretila da će im zapaliti salu. U toku seminara koji je trebalo da traje pet dana, nepoznati ljudi ulazili su u salu, upadali u reč govornicima i vređali učesnike skupa. (FHP, 29. avgust 2002.)

maj- Adventistička crkva zakupila je termin za emitovanje emisije "Glas nade" na Radiju Odžaci, ali je direktor radija Milan Novaković ukinuo emisiju sa obrazloženjem da mu ozbiljno prete što emituje "program sekte". (FHP, 29. avgust 2002.)

17. avgust- Na zgradi Adventističke crkve crvenim sprejom bilo je napisano: "Prodane duše", "Ave Adolf", "Skinheads". Na zidu je bila nacrtana bomba kako eksplodira uz poruku: "Čuvajte se." Policija je došla na lice mesta, napravila zapisnik i fotografisala preteće grafite. Pošto u međuvremenu nisu dobili nikakav odgovor od policije, starešina Adventističke crkve Dragiša Aćanski i propovednik Laslo Galuš, 21. avgusta otišli su u SUP u Bačkoj Palanci. Primio ih je komandir Jandrić koji im je rekao da su policiji poznati počinioci i da će podneti tužbu protiv grupe mladih ljudi, među kojima je i izvesni Vanja Knežević. Ta grupa, prema Jandrićevim rečima, izvodi planirane akcije ne samo protiv Adventističke crkve, već i drugih malih verskih zajednica. "Jandrić je pretnju bombom okarakterisao kao neozbiljnu, koje se ne moramo plašiti i obećao je da će učiniti sve što je u njegovoj moći da bi zaštitio našu crkvu", rekao je Laslo Galuš FHP-u. Policija je, inače, identifikovala Vanju Kneževića kao osobu koja je u oktobru prošle godine, na fasadi Adventističke crkve ispisala grafite: "Bog vas kleo pogani izrodi", "Duhovni trovači", "Bežite iz Srbije". Protiv Kneževića, policija je podnela krivičnu prijavu zbog "postojanja osnovane sumnje da je učinio krivično delo oštećenja tuđe stvari". Opštinsko javno tužilaštvo u Bačkoj Palanci nije, međutim, podiglo optužnicu za krivično delo izazivanja nacionalne, rasne ili verske mržnje razdrora ili netrpeljivosti, jer u počinjenom delu nije našlo "elemente verske netolerancije ili verske mržnje". (FHP 29. avgust 2002.)

24. decembar- Grupa pravoslavnih učesnika u protestu sprečila je anglikanske parohijane da uđu u Patrijaršiju Srpske pravoslavne crkve u Beogradu gde anglikanci tradicionalno prisustvuju božićnoj ponoćnoj misi. Ovaj čin je oštro osudio tadašnji jugoslovenski predsednik Vojislav Koštunica kao i nacionalna zajednica za ljudska prava. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro,

Međunarodni izveštaj o slobodi veroispovesti za 2003. godinu, Objavila Kancelarija za demokratiju, ljudska prava i rad)

Slučajevi ugrožavanja verskih sloboda u 2003. godini

U Međunarodnom izveštaju o slobodi veroispovesti za 2003. godinu, koji je objavila Kancelarija za demokratiju, ljudska prava i rad, a dostupan je na sajtu Ambasade SAD-a, navodi se da su državna zajednica i republičke vlade povećale stepen poštovanja slobode veroispovesti u periodu na koji se ovaj izveštaj odnosi. Predstavnici Jehovinih svedoka su izvestili o ukidanju zabrana na uvoz verske literature, kao i o boljem odnosu policije i vatrogasaca prema vandalskom ponašanju usmerenom na njihove verske objekte. Postoje i slučajevi diskriminacije predstavnika verskih manjina. Manjinske verske zajednice izveštavaju o kontinuiranim problemima vandalskog uništavanja verskih objekata. Prema podacima informativne službe Forum 18 oko 30 napada se dogodilo tokom 2003. godine, uključujući i incident kada je Molotovljev koktel bačen na kuću jednog pripadnika udruženja "Sanatan", koje se nalazilo u blizini Beograda. Islamska zajednica u Beogradu je prijavila kontinuirane teškoće u dobijanju zemljišta i dozvole vlasti za islamsko groblje u blizini grada. Jevrejska zajednica je izvestila o povećanom broju antisemitskih incidenata, pre svega o govoru mržnje i vandalizmu. Vandalske činove poglavari manjinskih verskih zajednica često povezuju sa negativnim medijskim izveštavanjem o sektama. Prema nekim izvorima, jedan od vodećih eksperata za sekte je kapetan policije, čiji se radovi koriste u vojnim i policijskim školama, što dodatno komplikuje situaciju. Vlada državne zajednice poništila je registraciju grupe građana "Društvo za duhovnu nauku – Sanatan", jer je njihova dokumentacija uključivala principe koji promovišu kriminal. Poglavari nekih protestantskih crkava i nevladine organizacije u Srbiji nastavili su da izražavaju primedbe u pogledu predavanja veronauke u državnim školama, kao i predloga prema kojima bi neke veroispovesti u Srbiji bile klasifikovane kao tradicionalne. Policija i državni zvaničnici preduzimaju određene pozitivne korake kao odgovor na govor mržnje i vandalizam. Oružane snage i dalje omogućavaju obavljanje samo službe Srpske pravoslavne crkve, ali Ministarstvo odbrane priprema regulativu za uvođenje verskih službi u vojsci za katolike i muslimane i odobrenje odsustva pripadnicima drugih vera da bi prisustvovali verskoj službi van kasarne i za vreme značajnih verskih praznika bili kod kuće. Vojska počinje i da vodi računa o režimu ishrane vojnika muslimanske veroispovesti. Vlada državne zajednice počela je da uvodi civilnu službu kao alternativu obaveznom vojnom roku. Pravo izbora civilne službe će dopunjavati opciju ne korišćenja ubojnog oružja, koja već postoji za vojne obveznike koji se protive vojnoj službi zbog prigovora savesti. Predstavnici Ambasade SAD-a redovno se sastaju sa predstavnicima nacionalnih i verskih manjina i sa državnim predstavnicima da bi unapredili poštovanje slobode veroispovesti. Neki od incidenata prisutnih u ovom izveštaju navode se u daljem tekstu.

April- Josip Tikvicki, adventistički sveštenik iz Zrenjanina, pretučen je nakon što je reagovao na razbijanje prozora na crkvi. Prema izvorima iz crkve, Adventistička crkva u Zrenjaninu bila je meta velikog broja napada u toku 2002. godine, ali vandali nikad nisu uhvaćeni. Posle ovog poslednjeg napada, predstavnik Ministarstva Srbije i Crne Gore za ljudska i manjinska prava posetio je sveštenika u bolnici i javno osudio incident. Tri osobe su pritvorene zbog napada i osuđene svaka na nekoliko meseci zatvora. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, Međunarodni izveštaj o slobodi veroispovesti za 2003. godinu, Objavila Kancelarija za demokratiju, ljudska prava i rad)

Jedan nasilni incident je prethodio parlamentarnim izborima 8. avgusta 2003. – napad na koncert koji je organizovala Pentekostalna crkva u Vrdniku, u Vojvodini. Električni kabl je presečen sekirom, a eksplozivna naprava, koja je bačena na binu, oštetila je automobile koji su se nalazili u blizini. Policija je istraživala incident, ali počinioci nisu identifikovani. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

9.septembar- “Dnevnik” je objavio reakciju Marije Uzelac iz Sombora, predsednika Saveta Prahrišćanske zajednice “Univerzalni život”. “U vašem listu u okviru feljtona “Verske sekte” priručnik za samoodbranu preuzetog iz istoimene knjige autora Zorana D. Lukovića, objavili ste članak o Prahrišćanskoj zajednici “Univerzalni život” kojim ste naneli štetu ugledu ove zajednice i povredili osnovna ljudska i verska prava svih onih ljudi koji podržavaju i odobravaju duhovno dobro dato preko Univerzalnog života”. (Dnevnik, 9. septembar 2003.)

Slučajevi ugrožavanja verskih sloboda u 2004. godini

U godišnjem izveštaju Stejt dipartmenta o verskim slobodama u svetu navodi se da je sloboda veroispovesti zagarantovana u Srbiji i Crnoj Gori i uglavnom se poštuje i u praksi (Danas, 17. septembar 2004.). U SCG ne postoji zvanična vera, ali većinska SPC ima na izvestan način privilegovan status. Kao najteži primeri diskriminacije i nasilja protiv pripadnika verskih manjina navode se paljenja džamija u Beogradu i Nišu, kao reakcija na martovsko nasilje nad Srbima na Kosovu. Jevrejska zajednica se žalila na porast govora mržnje, pretnji i antisemitizma, a izvestan broj manjinskih verskih zajednica se u delu madija označava sektama. Ocenjuje se i da su verska i etnička pripadnost tesno isprepletane pa je teško odrediti da li su koreni diskriminacije verski ili etnički. Više incidenata pribeleženi u njihovom izveštaju ima etnički nego verski karakter.

5. januar- Dok je vozio prema šatoru romske Evandeoske crkve u Leskovcu, kola pastora Selima Alijevića su kamenovala četvorica mladića srpske nacionalnosti. Tokom narednih dana grupa od 15 mladića je nastavila da provocira i vređa vernike romske Evandeoske crkve na verskoj osnovi. Uznemiravanja su prijavljena policiji, ali nije bilo rezultata. Desetog januara je provaljeno u skladište u

kom se nalazi humanitarna pomoć, iz kog je malo stvari odneto, ali mnogo uništeno. (F18News, 9. jun 2005.)

19.januar- Oskrnjavljeno je mađarsko Katoličkog groblja u Novom Sadu i mađarska Reformatska crkva u Somboru. (F18News, 9. jun 2005.)

21. januar- Na Adventističkoj crkvi u Orlovatu razbijen je prozor na ulaznim vratima i jedan na zvoniku. (F18News, 9. jun 2005.)

24. januar- Oskrnjavljeno je hrvatsko Katoličko groblje u Subotici. (F18News, 9. jun 2005.)

februar- Razbijen je prozor na Franjevačkom samostanu u Subotici. (U sukobu sa etničkim identitetom države, 2005. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji)

1. februar- Muftija Muamer Zukorlić, poglavar Islamske verske zajednice u Novom Pazaru, požalio se na proslave SPC u javnim školama govoreći: «Nikada se nećemo složiti sa prisiljavanjem muslimanske dece da učestvuju u ceremonijama sa čisto (hrišćanskim) pravoslavnim sadržajem. Zamislite osećaj u muslimanskoj porodici čija ćerka treba da recituje «Srpske crkve i škole» ili kada je učenica Muslimanka proglašena pobednikom literarnog takmičenja sa nazivom «Ujedinjenje Srba».»(F18News, 9. jun 2005.)

2. februar- U intervjuu za beogradski dnevni list “Glas javnosti” direktor VBA, Vojne bezbedonosne agencije, pukovnik Momir Stijanović, tvrdi da grupa “Wahhabis” deluje na jugu Srbije i severu Crne Gore kao glasnik radikalnog Islama i veza sa internacionalnim terorizmom. (F18News, 9. jun 2005.)

2. februar- Provaljeno je u Adventističku crkvu u Bogatiću. Naneta je manja šteta. (F18News, 9. jun 2005.)

4. februar- Nepoznati vandali su razbili tablu Baptističke crkve u Vršcu. Policija je istražila slučaj i dala izjavu da su počinioci “verovatno bili ili pod uticajem droga ili alkohola”. (F18News, 9. jun 2005.)

7. februar- Beogradski dnevni list “Politika” je objavio članak svog dopisnika iz Novog Sada pod naslovom “Sekte dolaze u Vojvodinu”, gde su Hrišćanska crkva, Braća u Hristu, Hrišćanska spiritualistička crkva perača nogu, Jehovini svedoci, adventisti, metodisti, baptisti, pentekostalci i mormoni svrstani među “opasne sekte”, koje pokušavaju da preobrate mirne građane. Baptistička unija je uputila žalbu ministru za ljudska i manjinska prava Rasimu Ljajiću na koju nije dobila odgovor. (F18News, 9. jun 2005.)

25. februar- Lokalne novine “Naša reč” napale su romsku Evandeosku crkvu u Leskovcu, tvrdivši da se “deca plaše da idu ulicom sama” i da vernici te crkve postaju nasrtljivi. Policija je demantovala porast napetosti. Lokalni dopisnik je u regionalnoj rubrici beogradskog dnevnika “Blic” 26. februara izveštavao o povećanom broju incidenata između mladih Srba i Roma i zategnutoj situaciji sa romskom crkvom, koja obavlja svoje aktivnosti u šatoru. (F18News, 9. jun 2005.)

25. februar- Beogradski dnevni list "Večernje novosti" je napao adventiste, romske evanđeliste, Jehovine svedoke, mormone, baptiste i druge u seriji članaka o "opasnim sektama". (F18News, 9. jun 2005.)

27. februar-Veliki grafiti su napisani na vratima i zidu Adventističkog teološkog fakulteta u Beogradu : «Smrt sektašima» i «Staviti tačku na sektaše». (F18News, 9. jun 2005.)

27. februar- Garaža i balkon zgrade Adventističke crkve u Rumi su gađani ciglama i ograda je zapaljena benzinom. (F18News, 9. jun 2005.)

početak marta- Antisemitski grafit se pojavio u Kikindi: «Smrt jevrejskim okupatorima». (F18News, 9. jun 2005.)

10. mart- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Pančevu. (F18News, 9. jun 2005.)

12. mart- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Borči. (F18News, 9. jun 2005.)

12. mart- Razbijen je vitraž na ulaznim vratima Adventističke crkve u Sremskoj Mitrovici. (F18News, 9. jun 2005.)

17. mart- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Pančevu. (F18News, 9. jun 2005.)

17.-18. mart- Tokom noći je veliki broj mladih ljudi, navodno uglavnom iz beogradskih sportskih klubova, koji su došli pred džamiju nakon demonstracija ispred zgrade Vlade Srbije, opljačkao i zapalio džamiju u Beogradu. Policajci, koji su prvi reagovali, su napravili kordon oko džamije, ali nisu bili adekvatno opremljeni, pa ih je gomila odgurala; neki policajci su povređeni. Policajci koji su kasnije stigli bili su bolje opremljeni, ali se nisu suprotstavili demonstrantima. Dva vatrogasna kamiona su stigla pre nego što je džamija zapaljena, ali vatrogasci nisu pokušali da priđu džamiji kada je paljevina počela, već su to uradili dva sata kasnije. Džamija je oštećena, ali je konstrukcija sačuvana; međutim, druga zgrada je uništena. Šest automobila, uključujući tri policijska vozila, takođe su uništeni. Mitropolit Srpske pravoslavne crkve Amfilohije je sa svojim pristalicama energično pokušao da zaštiti džamiju. Vlada i politički lideri su napad osudili, a zbog neodgovarajućeg reagovanja policije, ministar unutrašnjih poslova je kasnije otpustio komandanta policije Opštine Stari grad, gde se džamija nalazi. Vlasti Beograda i Starog grada su izdvojile po 34.480 dolara (dva miliona dinara) za popravku džamije (Rekonstrukcija fasade džamije, koja je već bila na listi planiranih popravki grada Beograda, dobila je prioritet nakon napada.). Policija je uhapsila 110 osoba zbog ovog napada. Odmah nakon što je jedna radio-stanica je prenela obraćanje jednog muslimanskog dečaka koji je povređen kada je pao sa krova džamije u vreme nereda, eksplozivna naprava je bačena na njegovu kuću. Kasnije u toku noći, demonstranti su polomili prozore na Američkoj ambasadi i oštetili dva vozila ambasade; takođe je napadnuta Hrvatska ambasada. Sprečeni su da stignu do Albanske ambasade, koja se nalazi na udaljenoj lokaciji. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

17.-18. mart- Zapaljena je džamija u Nišu. Iako su policija i vatrogasci brzo stigli, hiljade demonstranata su okružile zgradu i sprečile ih da priđu džamiji, koja je uništena zajedno sa minaretom. Za napad je optuženo jedanaest osoba «zbog udruživanja radi nasilničke aktivnosti», za koju je zaprećena kazna do pet godina zatvora. Opština Niš se obavezala da će potpuno obnoviti džamiju. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

18. mart- Tokom večeri je zapaljen Kulturni Centar «Protestantska biblija» u Nišu kada je grupa od tridesetak ljudi bacila Molotovljeve koktele. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

18. mart- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Mladenovcu. (F18News, 9. jun 2005.)

18. mart- Na groblju u Gornjem gradu u Senti razbijeno je više granitnih spomenika. (U sukobu sa etničkim identitetom države, 2005. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji)

20. mart- U Malom Zvorniku, gradu u zapadnoj Srbiji, kamenjem su razbijeni prozori na džamiji. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

26. mart- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Pančevu. (F18News, 9. jun 2005.)

26.-27. mart- Oskrnavljeno je drugo katoličko groblje u Subotici. Skoro 100 nadgrobnih spomenika je porušeno ili oštećeno. Policija je izvestila da su počinioci tri dečaka stara 7 i 8 godina, koji su «trenirali karate». (F18News, 9. jun 2005.)

28. mart- U Bačkoj Palanci razbijen je portal ulaznih vrata i staklo u sali Slovačkog doma kulture i Slovačkoj evangelističkoj crkvi. (U sukobu sa etničkim identitetom države, 2005. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji)

30. mart- Razbijeni su prozori na Slovačkoj evangelističkoj crkvi u Bačkoj Topoli, istovremeno i na obližnjoj zgradi Slovačkog doma kulture. NVO «Centar za regionalizam» iz Novog Sada osudio je ovaj vandalizam žaleći se da «država ne reaguje na adekvatan način, što ohrabruje one koji razaraju međuetničke odnose». Incident je oštro kritikovao vojvođanski Pokrajinski sekretarijat za nacionalne manjine. (F18News, 9. jun 2005.)

2.-3. april- Nepoznati počinioci su razbili velike duple prozore na Baptističkoj crkvi u Novom Sadu i na nekoliko ulica udaljenoj zgradi crkve Hrišćanska zajednica. Policija je obišla obe lokacije. (F18News, 9. jun 2005.)

3. april- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Borči. (F18News, 9. jun 2005.)

3. april- U nedavno demoliranu i zapaljenu Bajrakli džamiju izvršena je provala i odneta su dva kompjutera. Islamska verska zajednica je tražila od vlasti da brzo pronade počinioce radi sprečavanja

daljeg kriminala. Nekoliko dana kasnije policija je identifikovala lopove i vratila ukradene kompjutere. (F18News, 9. jun 2005.)

4. april- Ponovo su razbijeni prozori na Adventističkoj crkvi u Borči. (F18News, 9. jun 2005.)

5. april- Razbijeni su prozori i naneta je veća šteta u unutrašnjosti srpske Evangeoske crkve u Leskovcu. (F18News, 9. jun 2005.)

7. april- Polomljena je obaveštajna tabla u dvorištu Adventističke crkve u Indiji.(F18News, 9. jun 2005.)

7. april- U manastiru Ćelije vladika Atanasije Jeftić izjavio je da «Ima ljudi sa neprijatnim znojem. Šta da radite, jadni muslimani, pošto jedu loj». Mešihat Islamske zajednice uputio pismo patrijarhu Pavlu tim povodom. (U sukobu sa etničkim identitetom države, 2005. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji)

tokom aprila- Službenik Vojnog muzeja u Beogradu, pukovnik Dragan Nikolić, sa ovlašćenjem direktora pukovnika Srboljuba Miletića, fizički je uništio dva šehidska nišana (nadgrobnii spomenici mučenicima) iz 15. i 16. veka- veoma retki spomenici islamske kulture. Pukovnik Nikolić i dva radnika su koristeći velike čekiće razbili na sitne komade nišane izložene u blizini muzeja kao deo eksponata. (F18News, 9. jun 2005.)

12. april- Fasada Adventističke crkve u Knjaževcu je potpuno prekrivena grafitima «Sekte» i «Srbija je pravoslavna». (F18News, 9. jun 2005.)

15. april- Beogradski nedeljnik «Vreme» je objavio izjavu episkopa SPC Atanasija (Jevtić), koji je rekao da su Muslimani ljudi koji se neprijatno osećaju na znoj jer jedu loj. (F18News, 9. jun 2005.)

28. april- U ranim jutarnjim časovima su razbijena tri velika prozora na Hrišćanskoj zajednici u Novom Sadu, prilikom čega je naneta ozbiljna materijalna šteta. Prozori su ponovo razbijeni 30. aprila. Policija je izvršila uviđaj, ali nije bilo rezultata. (F18News, 9. jun 2005.)

30. april- Dugotrajni spor između grada Leskovca, na jugu Srbije, i crkve pod šatorom koju koristi Protestantsko-evangeliistička romska crkva, proširio se kada su građevinski inspektori, tri policijska automobila, ekipa Elektrodistribucije i ekipa za rušenje došli da sruše crkvu. Crkva pod šatorom je izdvojena za rušenje iako postoje 463 bespravna objekta u tom području, uključujući industrijsko postrojenje i mnoge kuće. Vernici su sprečili rušenje, a kasnije istog dana gradske vlasti su se složile da se crkva premesti na drugu lokaciju. U okviru dogovora, grad je ponudio da besplatno obezbedi površinu od 22.000 kvadratnih metara u industrijskoj zoni, kao i struju, vodu, kanalizaciju i asfaltni prilazni put. Crkva je trebalo da kupi jedan od dva susedna placa u privatnom vlasništvu da bi se izgradio put. Crkva je postigla dogovor sa vlasnikom jednog od dva susedna placa i obezbedila potrebna sredstva, ali je, pre izdavanja kupoprodajne dozvole, opštinsko odeljenje za imovinska pitanja zatražilo mišljenje Ministarstva vera i Ministarstva građevina Srbije. Kupoprodaja nije završena do kraja perioda koji je obuhvaćen ovim izveštajem. (Embassy of The United States, Serbia and

Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

1.-2. maj- Oskrnavljen je 21 nadgrobni spomenik na Katoličkom groblju u Novom Bečeju. (F18News, 9. jun 2005.)

1.-3. maj- Oskrnavljeno je lokalno Katoličko groblje u Mužlji kod Zrenjanina. (F18News, 9. jun 2005.)

5. maj- Tri mladića napala su dva pastora u Adventističkoj crkvi u Novom Sadu nakon večernje službe. Policija je intervenisala, ali su mladići optuženi samo za narušavanje javnog reda i mira. Narednog dana su mladići ponovo pretili pastorima, uprkos tvrdnjama policije da su bili pijani prethodne noći. Ministar vera je osudio napad. Jedan od počinitelja kažnjen je sa sedam dana zatvora, a druga dvojica novčanom kaznom od 1000 dinara (17 američkih dolara). (F18News, 9. jun 2005.)

5. maj- Tokom večernje službe u crkvi, provaljeno je u dom pastora romske Evanđeoske crkve, Selima Alijevića i ukradena mu je plata sa nešto ušteđevine. Nije bilo istrage. (F18News, 9. jun 2005.)

5. maj- Lokalna TV stanica u Pančevu je emitovala program «Mormoni u Pančevu», u kom je optužila Mormone da vrše misionarsku propagandu i da su opasni po maloletnike. Suvišno je komentarišti da je reč o izazivanju verske netolerancije. Program je takođe podstakao komentare lokalnih novina. (F18News, 9. jun 2005.)

27. maj- U Zrenjaninu je napadnut paroh Katoličke crkve, Jene Tica, prilikom pokušaja da spreči pljačku u parohiji crkve. Zadobio je teže telesne povrede. (U sukobu sa etničkim identitetom države, 2005. Beograd: Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji)

30. maj- Tokom noći su nepoznati počinioci napisali velike grafite na dvoranu Kraljevstva Jehovinih svedoka i na hrišćansku Nazarensku crkvu u Staroj Pazovi: «Sekte», «Idite kod Buša», «Idite u Nemačku, ustaše». Lideri lokalne zajednice su tražili od policije da brzo reaguje i objavi imena počinitelja. (F18News, 9. jun 2005.)

2. jun- Beogradski dnevni list «Politika» opisao je Jehovine svedoke kao «opasnu sektu». (F18News, 9. jun 2005.)

2. jun- Beogradski dnevni list «Politika» izveštava da su tokom fudbalske utakmice u Novom Pazaru navijači zapalili izraelsku zastavu i uzvikivali antisemitske slogane, hvalili Al Kaidu i skandirali «Islam će vladati svetom». (F18News, 9. jun 2005.)

4.-5. jun- Na romsku Evangelističku crkvu u Jagodini bacano je kamenje. Razbijeni su prozori, a šteta iznosi 80 američkih dolara. Policija je napravila izveštaj. (F18News, 9. jun 2005.)

5. jun- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)

18. jun- Jehovinog svedoka pretukao je počinitelj poznat policiji. Proveo je tri dana u bolnici sa povredama glave. (F18News, 9. jun 2005.)

tokom jula - Časopis «Nin» objavio specijalni dodatak pod nazivom «Sekte – duhovna droga», koji je finansirala Fondacija Karić. Dodatak je sadržao tekstove o opasnostima koje nose razne manjinske

verske grupe. (Embassy of The United States, Serbia and Montenegro, International Religious Freedom Report 2004., Released by the Bureau of Democracy, Human Rights, and Labor)

2.-3.jul- Sedamnaest nadgrobnih spomenika je polomljeno i prevrnuto na Katoličkom groblju u Somboru. (F18News, 9. jun 2005.)

5.-12.jul- Učesnike omladinskog kampa iz crkve Hrišćanska zajednica iz Novog Sada vređalo je i maltretiralo osoblje vojnog hotela u Valdanosu u Crnoj Gori. Mladi ljudi su danima bili napadani verbalno, jednom i fizički, kao «sektaši, kultisti i ovisnici o drogama». (F18News, 9. jun 2005.)

1. avgust- Razbijeni su prozori na Adventističkoj crkvi u Kovilju. Policija je identifikovala 37 lokalnih navijača kao počinioca. (F18News, 9. jun 2005.)

3. avgust- Od 31. jula do 3. avgusta razbijeno je 10 velikih prozora na Baptističkoj crkvi u Novom Sadu. Takođe su razbijeni prozori na obližnjoj crkvi Hrišćanske zajednice. Policija tvrdi da intenzivno radi na otkrivanju počinioca. (F18News, 9. jun 2005.)

5. avgust- Razbijena su dva prozora i staklena vrata na Hrišćanskoj humanitarnoj agenciji «Duga» u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)

8.-9. avgust- Ponovljen je napad na romsku Evangelističku crkvu u Jagodini. Ponovo je napravljena šteta u vrednosti od 80 američkih dolara. (F18News, 9. jun 2005.)

17. avgust- Dopisnik iz Kragujevca, beogradskog dnevnog lista «Politika», optužio je šest lokalnih manjih verskih zajednica (baptisti, adventisti, reformski adventisti, Jehovini svedoci, pentekostalci i drugi), da su opasne pseudohrišćanske zajednice koje poriču sve što je nacionalno i pokušavaju da promene duhovnu matricu nacije. (Politika, 17 August 2004) U izdanju od 23. avgusta 2004. «Politika» je objavila reakciju Baptističke unije. (F18News, 9. jun 2005.)

3.-4. septembar- Dvorana Kraljevstva u Rumi kamenovana je tokom noći. Napadi su ponovljeni 28. septembra i 02. oktobra. Policija je savetovala Jehovine svedoke da ih pozovu što pre kada napad počne, da bi što brže stigli i otkrili ko su počinioci. (F18News, 9. jun 2005.)

5. septembar- U beogradskom dnevnom listu «Večernje novosti» su adventisti opisani kao opasna sekta koja je zabranjena u nekoliko evropskih zemalja: Francuskoj, Belgiji i Švajcarskoj. Jedanaestog septembra je objavljena reakcija Unije adventista tim povodom. (F18News, 9. jun 2005.)

18. septembar- Razbijeni su prozor i ulazna staklena vrata na Adventističkoj crkvi u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)

18. septembar- Razbijen je vitraž na ulazu Adventističke crkve u Sremskoj Mitrovici. (F18News, 9. jun 2005.)

20. septembar- Službenik policije je, gostujući u jutarnjem programu BK televizije, opisao mormone i Jehovine svedoke kao opasne sekte koje «organizuju škole jezika i sportskih aktivnosti radi prevare građana». (F18News, 9. jun 2005.)

20. septembar- Lokalni sveštenik SPC-a opisao je manastir Pravoslavne starokalendarske crkve, u selu Zlot u blizini Bora, kao «pandemonijum» i «hram za nečiste duhove». (F18News, 9. jun 2005.)
22. septembar- Izvršena je provala u dvoranu Kraljevstva u Nišu i ukradena je oprema u vrednosti od 200 američkih dolara. Policija je pokrenula istragu. (F18News, 9. jun 2005.)
26. septembar- U Novom Slankamenu su ukradene tablice sa automobila katoličkog sveštenika i zamenjene dvoglavim orlom. (F18News, 9. jun 2005.)
28. septembar- Lokalna televizija u Jagodini emitovala je program u kom je lokalna Evangelistička humanitarna organizacija «Duga» predstavljena kao organizacija koja koristi humanitarni rad da bi navabila ljude u sektu. (F18News, 9. jun 2005.)
29. septembar- Na Adventističkoj crkvi u Rumi razbijeni su prozori velikim kamenjem, koje je probilo roletne. (F18News, 9. jun 2005.)
1. oktobar- Novine SPC-a, «Pravoslavlje», optužile su misionarsku organizaciju Univerzitetski krstaški rat za Hrista u Srbiji kao krivca za samoubistvo jednog beogradskog studenta 2002. godine. Isti članak optužuje vernike koji Pravoslavne starokalendarske crkve da su «sekta i frakcija». (F18News, 9. jun 2005.)
3. oktobar- Na ulazna vrata Reformatske crkve u Somboru nepoznata osoba napisala je velike grafite: «Spalićemo vas» i «Firer» i takođe nacrtala svastike. (F18News, 9. jun 2005.)
- 3.-4. oktobar- Baptistička crkva u Novom Sadu kamenovana je tokom noći. (F18News, 9. jun 2005.)
8. oktobar- RTV Beograd 1 emitovao je program u kom je gost napao Jehovine svedoke kao «gore od Satanista». (F18News, 9. jun 2005.)
9. oktobar- Pokušaj napada na adventističkog pastora od strane nepoznatih napadača u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)
10. oktobar- Razbijen je prozor na Adventističkoj crkvi u Novom Sadu. Kamen je odskočio i takođe oštetiio pastorov automobil parkiran u blizini. Policija je pokrenula istragu. (F18News, 9. jun 2005.)
13. oktobar- Oštećen je nadgrobni spomenik na Katoličkom groblju u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)
23. oktobar- Nepoznati počinioci napisali su uvredljive grafite na zidove sveže okrečene Katoličke crkve u Kovinu. (F18News, 9. jun 2005.)
25. oktobar- Razbijen je prednji prozor na kolima pastora Selima Alijevića, dok je bio parkiran ispred crkvenog ureda u Leskovcu. (F18News, 9. jun 2005.)
28. oktobar- Dok je dolazio u dvoranu Kraljevstva, Jehovinog svedoka su najpre verbalno, a zatim i fizički napala tri mladića. Pogodili su ga kamenom u nogu, a onda su ga napali pesnicama. Policija je otkrila počinioce. Jehovin svedok i druge napadnute osobe će ih tužiti sudu i policija će takođe pokrenuti slučaj u njihovu korist. (F18News, 9. jun 2005.)

tokom novembra- Učestali su bili napadi na dvoranu Kraljevstva u ulici Milorada Mitrovića u Beogradu. Nepoznati počinioci su bacali kamenje, flaše i pisali grafite. Policija je obavještena. (F18News, 9. jun 2005.)

4.-5. novembar- Antisemitski grafiti, uključujući svastike i natpise, napisani su na zidu nevladine organizacije u Beogradu, koja se bavi ljudskim pravima. (F18News, 9. jun 2005.)

21. novembar- Oko 23 časa je maloletni mladić nacrtao nekoliko svastika po Katoličkoj crkvi na Petrovaradinu zajedno sa nekoliko grafita "Katolici napolje". Policija je uspela da identifikuje počinioca. Nekoliko godina ranije su neki ljudi ušli u sveštenikov dom i tukli njegovu staru majku. (F18News, 9. jun 2005.)

21. novembar- Nepoznati počinitelj bacio je pivske boce na zgradu Hristove duhovne crkve u Aradcu kod Zrenjanina i razbio dva prozora i ulazna vrata. Policija je izvestila da kuća nije pravilno registrovana kao crkvena zgrada. (F18News, 9. jun 2005.)

24. novembar- Lokalne novine u Jagodini, «Novi put», optužile su Evandeosku humanitarnu organizaciju «Duga» da je opasna sekta «u direktnoj suprotnosti sa pravoslavljem». Kasnije je članak objavljen u Beogradskom dnevnom listu «Politika» 24. decembra 2004. godine. (F18News, 9. jun 2005.)

27. novembar- Susedi zgrade Jehovinih svedoka u Bačkoj Palanci zatražili su od opštine da zabrani aktivnosti ovoj verskoj organizaciji jer «će oni uticati na njihovu decu da postanu sledbenici Jehovinih svedoka», što je bilo objavljeno u dnevničkim novinama «Blic» 30. decembra 2004. godine. (F18News, 9. jun 2005.)

2. i 4. decembar- Troje ljudi je ucenjivalo Jehovine svedoke u Loznici da će zapaliti dvoranu Kraljevstva ukoliko ne budu davali 1.000 evra mesečno. Policija je otkrila iznuđivače, koji su od ranije dobro poznati. (F18News, 9. jun 2005.)

5. decembar- Mediji su napali episkopa Danila i članove Rumunske pravoslavne crkve u Negotinu zbog osvećenja malih crkvenih zvona u selu Malajnica, na tlu koje po kanonskom pravu pripada SPC-u i bez čijeg blagoslova je osvećenje nezakonito. (F18News, 9. jun 2005.)

9. decembar- Grupa nepoznatih počinitelja je kamenovala zgradu Crkve božije u Beogradu, oštetivši fasadu i tablu. Kasnije su uskočili u crkveno dvorište i pravili buku. (F18News, 9. jun 2005.)

10. decembar- Islamska verska zajednica iz Novog Pazara je poslala pismenu žalbu srpskom Ministarstvu pravde protiv vladavine lokalnog sudstva. Ona tvrdi da «pod uticajem različitih interesnih grupa, ono svojim odlukama nanosi materijalnu i moralnu štetu Islamskoj zajednici u Novom Pazaru». Vladavina sudstva smatra se smetnjom internom uspehu religijske zajednice. (F18News, 9. jun 2005.)

18. decembar- Tokom večernje službe izvršen je upad u kuću pastora srpske Evandeoske crkve Miodraga Stankovića u Leskovcu. Dva počinioca, viđena na mestu zločina, napala su porodicu koja se vraćala kući i pobegla. Ukraden je porodični nakit. (F18News, 9. jun 2005.)

20. decembar- U intervjuu za novosadski dnevni list «Danas», beogradski muftija Jusufspahić žalio se da grad Beograd namerno odugovlači njihov zahtev za dobijanjem zemljišta za gradnju nove džamije i svog groblja. Jedina beogradska džamija, Bajrakli džamija, koja je vlasništvo opštine Beograd, stara je 400 godina i veoma je oštećena u martovskom požaru. (F18News, 9. jun 2005.)

23. decembar- Beogradski dnevni list «Večernje novosti» je optužio baptiste u Boru da su «pseudohrišćanska sekta», koja vrbuje decu deleći im Božićne poklone (takođe u «Večernjim novostima» 30. decembra 2004.). Beogradski dnevni list «Balkan» je 24. decembra citirao episkopa SPC Justina da baptisti koriste siromašno društveno stanje naše nacije da promovišu verske aktivnosti sekte. (F18News, 9. jun 2005.)

25.-26. decembar- Nepoznati počiniooci su razbili dva prozora i iskrivili dvorišna vrata na zgradi Crkve božije u Sremskoj Mitrovici. (F18News, 9. jun 2005.)

25.-26. decembar- Bacano je kamenje na srpsku Evanđeosku crkvu u Leskovcu, što je izazvalo manju štetu na ulaznim vratima i na zidu. (F18News, 9. jun 2005.)

28. decembar- Metodisti, baptisti, Jehovini svedoci i vernici Pravoslavne starokalendarske crkve predstavljeni su kao organizacije koje pokušavaju da prevare javnost i kao sekte koje pokušavaju da se prošire po istočnoj Srbiji. Episkop SPC-a Justin zatražio je od države da zaustavi «ilegalne aktivnosti» ovih religijskih grupa. (F18News, 9. jun 2005.)

30. decembar- Bačene su petarde na ulazna vrata i u dvorište srpske Evanđeoske crkve u Leskovcu. (F18News, 9. jun 2005.)

Slučajevi ugrožavanja verskih sloboda u 2005. godini

2.-3.januar- U dvorište srpske Evanđeoske crkve u Leskovcu bačene su petarde i polomljeno je poštansko sanduče. (F18News, 9. jun 2005.)

8. januar- Velikim kamenom je razbijen prozor na zgradi crkve Zajednica u Bogu u Pančevu. Policija istražuje slučaj. (F18News, 9. jun 2005.)

14. januar- Ministar vera Republike Srbije, Milan Radulović, osudio je osvećenje zgrade Rumunske pravoslavne crkve u selu Malajnica s obzirom da je to učinjeno bez «pristanka Srpske pravoslavne crkve». (F18News, 9. jun 2005.)

20. januar- Lokalna samouprava u Negotinu naredila je rušenje u roku od 15 dana male kapele i sveštenikovog stana Rumunske pravoslavne crkve, podignutih na privatnom imanju u Malajnici. (F18News, 9. jun 2005.)

26.-27. januar- Nadgrobni spomenik u Novom Kneževcu, podignut u znak sećanja na 63 osobe jevrejske nacionalne pripadnosti koje su bile žrtve Holokausta, oskrnavljen je uvredljivim grafitima i

svastikama. Dnevni list «Balkan» je 31. januara izveštavao da su lokalna samouprava i građani Novog Kneževca osudili vandalizam. (F18News, 9. jun 2005.)

29. januar- Preteći e-mail zasnovan na jevanđeljuje je poslat u Vršac, u kancelariju lokalnog centra za dobrotvornu pomoć “Svaki dom”, optužujući organizaciju za “ispiranje mozgova drugih ljudi”. E-mail je došao sa naloga sa imenom “Smrt sektama”. (F18News, 9. jun 2005.)

15. februar- Beogradski dnevnik «Večernje Novosti» optužio je Islamsku versku zajednicu u Novom Pazaru da stoji iza govora, kućnih sastanaka i propovedanja i takođe javnih izjava Sulejmana Bugarija, hafiza iz Bosne. Islamska verska zajednica je demantovala te optužbe u beogradskom dnevniku «Borba». (F18News, 9. jun 2005.)

17.-18. februar- Razbijeni su prozori na Prvoj baptističkoj crkvi u Beogradu. Veruje se da je napad povezan sa lokalnim opštinskim izborima na kojima su pobedili tvrdi nacionalisti. (F18News, 9. jun 2005.)

18. februar- Beogradski dnevni list «Politika» optužio je vernike Pravoslavne starokalendarske crkve da su mistični ziloti, pravoslavna sekta i ekstremna šizmatična grupa. (F18News, 9. jun 2005.)

23. februar- Policija je otvorila istragu o antisemitskim knjigama, brošurama i internet sajtovima objavljenih u Srbiji u Novom Sadu. (F18News, 9. jun 2005.)

28. februar- Grafit «Smrt sekti» napisan je tokom popodneva na zgradi crkve Zajednica u Bogu u Pančevu. (F18News, 9. jun 2005.)

20. mart- Prilikom posete Novom Sadu predsednik Srbije Boris Tadić se susreo samo sa predstavnicima nekoliko hrišćanskih crkava, izbegavši susret sa evangelističkim grupama i Islamskom verskom zajednicom. (F18News, 9. jun 2005.)

27.-28. mart- Veliki grafiti «Smrt Adventistima» i «Smrt Subotarima» napisani su na zidovima Adventističkog teološkog fakulteta u Beogradu. (F18News, 9. jun 2005.)

28. mart- Islamska verska zajednica u Novom Sadu se žalila na «birokratsku sporost» kada je reč o zahtevu za dobijanjem građevinske dozvole za izgradnju džamije. Za oko 20000 vernika postoji samo jedna soba od 60 kvadratnih metara (645 kvadratnih stopa). Administracija odugovlači proces od 1990. godine kada je podneta prva molba. (F18News, 9. jun 2005.)

31. mart- Beogradski dnevni list «Srpski nacional» optužio je Jehovine svedoke da su opasna sekta koja napada i cilja na sela u okolini Beograda, jeftino kupujući voćnjake, kuće, njive i drugu imovinu i kasnije izvodi «tajne seanse». (F18News, 9. jun 2005.)

1. april- Uhapšen je mladić dok je pisao antisemitske grafite po zidovima Jevrejskog groblja u Beogradu. Prosleđen je opštinskom sudu i optužen za izazivanje verske netolerancije. (F18News, 9. jun 2005.)

2. april- Razbijeni su prozori i oštećena tabla na Adventističkoj crkvi u Smederevu. Ova crkva je konstantno suočena sa nizom napada od oktobra 2002. godine. (F18News, 9. jun 2005.)

2. april- Antisemitski grafiti na Edukacionom centru u Zrenjaninu: «Jevreji marš iz Srbije». Zrenjaninska gradska uprava je izrazila žaljenje zbog takvog «necivilizovanog akta». (F18News, 9. jun 2005.)

5. april- Veliki grafiti «Pravoslavlje ili smrt » i «Oni ovde služe đavolu» napisani su na zidovima Adventističke crkve u Zrenjaninu. (F18News, 9. jun 2005.)

5. maj- Beogradski dnevnik «Večernje novosti» optužio je evangeliste i neoprotestante da su sredstvo politike SAD-a. (F18News, 9. jun 2005.)

21. maj- Službu za komemoraciju mrtvih, koju su organizovale Rumunska pravoslavna crkva i njeni vernici na mestu istorijske bitke za Rovin, zabranila je policija. Sud je kasnije doneo odluku u korist organizatora. (F18News, 9. jun 2005.)

29. maj- Lokalna Adventistička crkva u Rumi je napadnuta i kamenovana po peti put u proteklih šest meseci. Viđena su dva napadača, o čemu je obavestena policija, koja su uhapšena dva dana kasnije i prosleđena opštinskom sudu u Sremskoj Mitrovici. Isti počinioci su identifikovani kao odgovorna lica za paljenje crkvenog zida u oktobru 2004. godine. Crkva je reagovala rekavši da je dala imena počinitelja policiji ranije, ali da ništa nije učinjeno da se spreči kasniji incident. (F18News, 9. jun 2005.)

jul- Izmenama zakona o porezu na dodatnu vrednost crkve i verske zajednice dobijaju povoljniji položaju u odnosu na prethodne periode. Ministar vera u Vladi Srbije, Milan Radulović, izjavio je da se poreska stopa smanjuje na 18% i da se na sva dobra i usluge vezane za versku delatnost uvodi institut vraćanja poreza. To znači da će crkve i verske zajednice plaćati odgovarajući PDV prilikom plaćanja usluga i stvari za verske potrebe, ali će im po podnošenju zahteva taj novac biti vraćen. Porez će im biti vraćen retroaktivno, od 1. januara 2005. godine. Po rečima ministra Radulovića ovim olakšicama biće obuhvaćene samo tradicionalne crkve. (Večernje novost, 14. jul 2005.)

10. avgust- Ministar vera, Milan Radulović, izjavio je da je u Srbiji nemoguće registrovati kanonski nepriznate crkve i usled toga nije moguća izgradnja hramova crkava kao što su Makedonska ili Crnogorska pravoslavna crkva. (B92, 10. avgust 2005.)

10. avgust- Ministar vera, Milan Radulović, izjavio je da su državne vlasti dužne da sankcionišu ako se hramovi u Lovčencu i Novom Sadu grade bez saglasnosti SPC. Na lokalnim vlastima je da ne izdaju potrebne građevinske dozvole i ostale saglasnosti i da spreče gradnju. (Danas, 10. avgust 2005.) Dva dana kasnije objavljena je reakcija Udruženje Crnogoraca “Krstaš”, u ime vernika Crnogorske pravoslavne crkve u Srbiji, koje je obavestilo javnost da insistira na punoj i doslednoj primeni Povelje o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama Srbije i Crne Gore. Ne prihvataju pretnju Ministarstva vera Republike Srbije da nasilno ograniči građanska prava nametanjem kanona crkve čiji nisu vernici. (Danas, 12. avgust 2005.) Predsednica YUKOM-a, Biljana Kovačević Vučo, ocenila je da se ministar vera Srbije, Milan Radulović, otvoreno stavio na stranu SPC-a u slučaju najave gradnje

hrama CPC-a u Lovčencu, pozivom da lokalne vlasti Malog Idoša ne daju dozvolu za izgradnju hrama, čime je ugrozio Ustav Srbije, koji propisuje ravnopravnost svih veroispovesti ili onih koji to pretenduju da budu. (Beta, 12. avgust 2005.)

12. avgust- Vladika Artemije je izjavio da nepriznate crkve ne mogu graditi hramove, povodom najave da će Crnogorska i Makedonska pravoslavna crkva graditi hramove u Vojvodini. (Danas, 12. avgust 2005.)

13. avgust- Povodom inicijative za gradnju hrama Crnogorske pravoslavne crkve u Lovčencu i hrama Makedonske pravoslavne crkve u Novom Sadu ministar vera, Milan Radulović, izjavio je da je: «to što se dešava u Vojvodini zloupotreba prava nacionalnih manjina za razbijanje verske strukture u Srbiji». (Večernje novosti, 13. avgust 2005.)

avgust- Inspektori OUP Ruma uhapsili su Nebojšu Mirkovića zvanog Crkvenjak (22) iz Šapca zbog osnovane sumnje da je u poslednjih mesec dana počinio nekoliko provalnih krađa u objekte pravoslavnih crkava na području Srema. Mirković je prvo opljačkao crkvu u Klenku, zatim 4. avgusta crkvu Sveti Georgije u Hrtkovcima, a 8. avgusta iz crkve u Rumi ukrao deset hiljada dinara. (Politika, 06. septembar 2005.)

20.-21. avgust- Tek što je policija rasvetlila i identifikovala osobu koja je 13. avgusta razbila portal na dvorišnoj kapiji Hrišćanske adventističke crkve u Bačkoj Palanci, nepoznati počinitelj je u noći između subote i nedelje, ponovo izbio vrata dvorišne kapije ove crkve. Za prethodni vandalizam osumnjičen je maloletni N. V. (16) iz Bačke Palanke. (Večernje Novosti, 23. avgust 2005.)

ZAKLJUČAK

Evidentno je da je pravno regulisanje područja verskih sloboda neophodno i da bi to trebalo učiniti što pre je moguće. Ono što se ne sme izgubiti iz vida je da zakon koji reguliše ovo područje mora biti u skladu sa već postojećim pravnim propisima, kako domaćim tako i međunarodnim.

Povelja o ljudskim i manjinskim pravima i građanskim slobodama, doneta na osnovu člana 8 i 61 Ustavne povelje državne zajednice Srbije i Crne Gore, članom 3 propisuje zabranu diskriminacije: “Svi su pred zakonom jednaki. Svako ima pravo na jednaku zakonsku zaštitu, bez diskriminacije. Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, pa i po osnovu rase, boje, pola, nacionalne pripadnosti, društvenog porekla, rođenja ili sličnog statusa, veroispovesti, političkog ili drugog ubeđenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti ili psihičkog ili fizičkog invaliditeta. Dozvoljeno je privremeno uvođenje posebnih mera koje su neophodne za ostvarenje ravnopravnosti, potrebne zaštite i napretka za lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uživanje ljudskih i manjinskih prava pod jednakim uslovima. Posebne mere iz stava 4 ovog člana se mogu primenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su

preduzete.” Članom 26 Povelja propisuje slobodu misli, savesti i veroispovesti: “Svako ima pravo na slobodu misli, savesti, uverenja ili veroispovesti, što obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uverenju ili veroispovesti ili da se oni promene prema sopstvenom izboru. Niko nije dužan da se izjašnjava o svojim verskim i drugim uverenjima. Svako je slobodan da u privatnom ili javnom životu ispoljava svoju veru ili ubeđenje veroispovedanjem, obavljanjem obreda, pohađanjem službe i nastavom, pojedinačno ili u zajednici s drugima. Sloboda ispoljavanja vere ili ubeđenja može se ograničiti zakonom, ako je to neophodno radi zaštite javne bezbednosti, zdravlja, morala ili prava drugih lica. Roditelji, kao i zakonski staratelji imaju pravo da svojoj deci obezbede versko i moralno obrazovanje u skladu sa svojim uverenjima.” Član 27 bavi se verskim zajednicama: “Verske zajednice su ravnopravne i odvojene od države. Verske zajednice su slobodne u samostalnom uređivanju svoje unutrašnje organizacije, vršenju verskih poslova i verskih obreda. Verske zajednice imaju pravo da osnivaju verske škole i dobrotvorne organizacije, u skladu sa zakonom.”

Ustav Republike Srbije članom 13 propisuje: “Građani su jednaki u pravima i dužnostima i imaju jednaku zaštitu pred državnim i drugim organima bez obzira na rasu, pol, rođenje, jezik, nacionalnu pripadnost, veroispovest, političko ili drugo uverenje, obrazovanje, socijalno poreklo, imovno stanje ili koje lično svojstvo.” Članom 41 Ustav propisuje: “Jemči se sloboda veroispovesti, koja obuhvata slobodu verovanja, ispovedanja vere i vršenja verskih obreda. Verske zajednice su odvojene od države i slobodne su u vršenju verskih poslova i verskih obreda. Verska zajednica može osnivati verske škole i dobrotvorne organizacije. Država može materijalno pomagati verske zajednice.”

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koju je SCG ratifikovala 2003. godine propisuje članom 9 slobodu misli, savesti i veroispovesti: “Svako ima pravo na slobodu misli, savesti i veroispovesti; ovo pravo uključuje slobodu promene vere ili uverenja i slobodu čoveka da, bilo sam ili zajedno s drugima, javno ili privatno, ispoljava veru ili uverenje molitvom, propovedi, običajima i obredom. Sloboda ispovedanja vere ili ubeđenja može biti podvrgnuta samo onim ograničenjima koja su propisana zakonom i neophodna u demokratskom društvu u interesu javne bezbednosti, radi zaštite javnog reda, zdravlja ili morala, ili radi zaštite prava i sloboda drugih.”

Ostaje da se nadamo da će pravnim regulisanjem ovog područja prestati praksa diskriminacije verskih zajednica na državnom nivou i na nivou svakodnevnog života, jer više neće biti praznog prostora kada je u pitanju njihov subjektivitet.

Željka Manić